

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 4

ΠΕΡΙ ΘΕΙΑΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Ε'.

1. Καί πάλιν ὁ μέγας Καππαδόκης, ὁ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας Πατήρ καὶ Διδάσκαλος, ὁ Βασίλειος, ἔστω ὁ ἐμπνευστὴς καὶ μεταλαμπαδευτὴς τῶν σκέψεών μας, τῶν ἰδεῶν καὶ ἀπόψεών μας. Ἐξ αὐτοῦ ἀντλοῦμεν καὶ ἐξ αὐτοῦ καρπούμεθα, διὰ νὰ μεταδώσωμεν καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς τοὺς εὐχόμεους καὶ γλυκυτάτους καρπούς τοῦ Πνεύματός του, τῆς ἁγιωσύνης του, τῆς σοφίας του, τῆς θεοσεβείας του, τῆς πίστεώς του. Ἀνελύσαμεν τὴν ὑπ' ἀριθ. 233 (Migne, P G 32, 864/8) ἐπιστολήν του. Τὸ ἴδιον θέμα, γνωσιολογικόν, μεταφυσικόν καὶ θεολογικόν πραγματεύεται καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ ὑπ' ἀριθ. 234 ἐπιστολή τοῦ πεπνυμένου Μεγαλοκαππαδόκου. Καὶ τὸ θέμα τοῦτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ γίνεται περισσότερον συγκεκριμένον, σαφές καὶ δηλωτικόν, παρὰ τὴν βαθυτάτην ἔννοιαν τοῦ περιεχομένου του, τὴν ἐν αὐτῷ τῷ θεματι ἐγκρυπτομένην. Καὶ πάλιν περὶ Πίστεως καὶ Γνώσεως ὁ λόγος. Ἄλλ' ἔλθωμεν ἐγγύτερον ἐπὶ τὴν οὐσίαν τῶν λόγων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας Πατρός.

2. Τίνα τὰ ὅρια τῆς Γνώσεως καὶ τῆς Πίστεως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ; Ἐρωτᾷ ὁ Μ. Βασίλειος. Καὶ διὰ τοῦ ἐρωτήματός του, τοῦ τόσον ἐκ πρώτης ὄψεως ἀπλοῦ καὶ εὐνοήτου, τίθεται ἐπὶ τάπητος τὸ ὅλον τεράστιον πρόβλημα τῆς «Γνωσιολογίας», τὸ ὑπὸ τῆς Φιλοσοφίας ὡς «γνωσιολογικόν» πρόβλημα χαρακτηριζόμενον. Ἀλλὰ τὸ τῆς Γνώσεως πρόβλη-

μα ἐφάπτεται φύσει πρὸς τὸ τῆς Πίστεως, ὑπὸ τὰς ποικίλας τοῦ ὅρου σημασίας. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἐπομένως ἀπόψεως, καὶ δὴ καὶ χριστιανικῆς, ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα τὴν Θεολογίαν, ὡς τὸ θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς χριστιανικῆς «Σωτηριολογίας», ἐφ' ὅσον «εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεῦσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ Πίστεως Χριστοῦ» (Γαλ. 2,16). Πίστις καὶ Γνώσις, ἢ Γνώσις καὶ Πίστις; Ποῖον προηγείται, ποῖον δ' ἔπεται; Ποῖα τὰ σημεῖα ἐπαφῆς ἐκατέρων τῶν ἐννοιῶν τούτων; Μέχρι ποίου σημείου δύναται ν' ἀναχθῇ ἡ ἡμετέρα Γνώσις, πόθεν δ' ἄρχεται ἡ Πίστις; Ἀλλὰ καὶ τίς ἡ οὐσία τοῦ περιεχομένου ἐκατέρων τῶν ἐννοιῶν τούτων; Προβλήματα τεράστια, ἀλλὰ καὶ θεμελιώδη, τὴν λύσιν τῶν ὁποίων ἐπιδιώκουσι τρεῖς κυρίως Ἐπιστῆμαι, ἢ Φιλοσοφία, ἢ Ψυχολογία καὶ ἢ Θεολογία, ἐκάστη ἐξ ἰδίων ὁρμωμένη προϋποθέσεων.

3. Δὲν εἶναι πρόθεσις μου νὰ ἐξετάσω οὔτε τὴν φιλοσοφικὴν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἐρμηνείαν τῶν δύο τούτων ὅρων Πίστεως καὶ Γνώσεως. Ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα νὰ γνωρίσωμεν πῶς ὁ Μέγας τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας Πατήρ, ὁ τῆς Καππαδοκίας Ἱεράρχης Βασίλειος, ἀντελήφθη καὶ ἡρμήνευσε, κατὰ τὴν χριστιανικὴν του τοποθέτησιν, τοὺς ὅρους. Δὲν παραλείπω νὰ δηλώσω, ὅτι αἱ σοφαὶ τοῦ σοφοῦ Βασιλείου ἰδέαι στηρίζονται οὐ μόνον ἐπὶ τῆς θερμουργοῦ καὶ ζώσης αὐτοῦ Πίστεως εἰς τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχὰς

καὶ διδασχάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πλήρη καὶ τελείαν φιλοσοφικὴν κατάρτισιν καὶ προπαιδείαν τούτου, ἐφ' ὧν στηριχθεὶς ἠδυνήθη οὗτος τὸ πολύσημον τῶν ὄρων ἀπὸ πάσης πλευρᾶς νὰ ἐξιχνιάσῃ καί, χωρὶς οὐδὲ πόρρωθεν ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς χριστιανικῆς τοῦ ἰδεολογικῆς τοποθετήσεως, νὰ ἐρμηνεύσῃ ὑφ' ὅλας τὰς δυνατὰς ἐννοιολογικὰς διαπλατύνσεις, μάλιστα μετὰ καταπλησσοῦσης σαφηνείας καὶ παραστατικότητος, τοὺς ὄρους «Πίστις» καὶ «Γνώσις».

4. Καὶ ἐν πρώτοις δίδει ἀπάντησιν εἰς τὸ σοφιστικὸν ἐνίων δοκησισόφων αἰρετικῶν, οἳ οἱ Εὐνομιανοί, ἐρώτημα: «Τίς ἢ οὐσία τοῦ Θεοῦ»; Ὁ σοφιστὴς αἰρετικὸς προέβαλε τὸ ἐρώτημα, τὸ φαινομενικῶς σαφές καὶ συγκεκριμένον, πρᾶγματι ὅμως παραπλανητικὸν καὶ σοφιστικόν: «Ὁ οἶδας σέβης; Ἡ ὁ ἀγνοεῖς»; Τὸ ἐρώτημα ἦτο παραπλανητικόν, διότι ἐὰν ἀπεκρινόμεθα «ὁ οἶδαμεν, τοῦτο προσκυνούμεν», τότε ταχυτάτη ἦτο καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῶν, ἢ ἐρωτηματικῶς προβαλλομένη: «Τίς ἢ οὐσία τοῦ προσκυνουμένου»; Ἐὰν πάλιν ἀποκριθῶμεν ὅτι ἀγνοοῦμεν τίς ἐστὶν ἢ οὐσία τοῦ προσκυνουμένου, πάλιν θὰ μᾶς ἐπιτεθῶσιν μὲ τὸν ἰσχυρισμόν, «οὐκοῦν ὁ οὐκ οἶδατε προσκυνεῖτε». – Ὁ σοφώτατος Βασίλειος, ὡσεὶ δίστομος μάχαιρα, ἀνατέμνει τὸν ἔωλον ἰσχυρισμόν τῶν αἰρετικῶν καὶ ἀποδεικνύει τοῦτον «σόφισμα» μέγα, μὲ τὴν ἐξῆς ἐπιχειρηματολογία καὶ σχεδὸν μὲ τὰ ἴδια τῶν σοφιστῶν ὄπλα: Ἀπαντήσατε καὶ σεῖς εἰς τὸ ἐρώτημά μου: Ποία ἢ οὐσία τοῦ «εἰδέναι»; Ὁ ἐρωτῶν Πατὴρ δίδει ὁ ἴδιος τὴν ἀπάντησιν, βέβαιος ὅτι οὐδὲν εἰς ἀναίρεσιν θὰ εἶχον οἱ αἰρετικοὶ ν' ἀντίπωσιν: «Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι τὸ 'εἰδέναι' πολύσημον. Καὶ γὰρ τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ εἰδέναι λέγομεν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν σοφίαν, καὶ τὴν ἀγαθότητα, καὶ τὴν πρόνοιαν, ἣ ἐπιμελεῖται ἡμῶν, καὶ τὸ δίκαιον αὐτοῦ τῆς κρίσεως οὐκ αὐτήν τὴν οὐσίαν». Ὡστε ἢ ἐν ἀρχῇ ἐρώτησις ἦτο παραπειστικὴ καὶ σοφιστικὴ. «Οὐ γὰρ ὁ τὴν οὐσίαν μὴ φάσκων εἰ-

δέναι ὁμολόγησε τὸν Θεὸν μὴ ἐπίστασθαι, ἐκ πολλῶν ὧν ἀπηριθμησάμεθα συναγομένης ἡμῖν τῆς περὶ Θεοῦ ἐννοίας».

5. Καλὰ μὲν ταῦτα καὶ ἀντιρρήσεως ἀδύνατα, θὰ εἶπη ἴσως ὁ σοφιστὴς. Ἄλλ' εἰπέ μοι, εἶναι ἢ οὐ, «ἀπλοῦς» ὁ Θεός; – Ἀσφαλῶς! – Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «καὶ πᾶν ὅπερ ἂν αὐτοῦ ἀπαριθμῆσαι γνωστόν, τῆς οὐσίας ἐστίν». – Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ τὸν συλλογισμόν τοῦτον ἀποδεικνύει «σόφισμα», χεῖρον τοῦ προηγουμένου. «Τοῦτο δὲ σόφισμά ἐστὶ τὰς ἀτοπίας ἔχον». Ποῦ δ' ἐγκεῖνται αἱ ἀτοπίαί τοῦ «σοφίσματος», κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον; Εἰς τὴν προκαλουμένην σύγχυσιν ὑπὸ τῶν σοφιστῶν τῆς «οὐσίας» καὶ τῶν «ιδιωμάτων» τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπλότης τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ «οὐσίᾳ» αὐτοῦ ἐγκειμένη, οὐδαμῶς πρέπει νὰ συγγένηται πρὸς τὰς θείας ἐνεργείας ἐν τοῖς δημιουργήμασιν αὐτοῦ, ἅς «ιδιώματα» καλοῦμεν, καὶ ἅπερ διάφορα ὄντα πρὸς ἄλληλα, οὐχ ἦττον ἐν τῷ συνόλω ὡς δηλωτικὰ τῆς «οὐσίας» αὐτοῦ ἐκφαίνονται. Ἡ διαφορὰ τῶν ὀνομάτων τῶν «ιδιωμάτων» τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ παραπλανᾷ εἰς ἐκδοχὴν τῆς ψευδοῦς ἀντιλήψεως περὶ διαφορᾶς καὶ τῆς «οὐσίας» αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον αἱ μὲν ἐνέργειαι εἶναι ποικίλαι, ἀλλ' ἢ «οὐσία» ἀπλή. Ἐκ τούτων δ' ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι γνωρίζομεν τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ βεβαιῶμεν καὶ τὴν τῆς «οὐσίας» αὐτοῦ κατάληψιν. «Αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἢ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος».

6. Ἴδου καὶ οἱ λόγοι τοῦ Μ. Βασιλείου, σαφεῖς ἐν τῇ διατυπώσει καὶ σοφοὶ εἰς περιεχόμενον: «Τοσοῦτων τῶν ἀπηριθμημένων ὄντων, πότερον ταῦτα πάντα μᾶς οὐσίας ὀνόματα; καὶ ἰσοδυναμεῖ ἀλλήλοις τὸ φοβερὸν αὐτοῦ καὶ τὸ φιλόφρονον, τὸ δίκαιον καὶ τὸ δημιουργικόν, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ προνοητικόν; ἢ καὶ ὅπερ ἂν τούτων εἴπωμεν, τὴν οὐσίαν δηλοῦμεν; Εἴπερ γὰρ τοῦτο λέγουσι, μὴ ἐρωτάτωσαν, εἰ τὴν οὐσίαν οἶδαμεν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πυνθανέσθωσαν ἡμῶν, εἰ φοβερὸν οἶδαμεν τὸν Θεόν,

ἢ εἰ δίκαιον, ἢ εἰ φιλόανθρωπον. Ταῦτα ὁμολογοῦμεν εἰδέναι. Εἰ δὲ ἄλλο τι λέγουσι τὴν οὐσίαν, μὴ παραλογιζέσθωσαν ἡμᾶς διὰ τῆς ἀπλότητος. Αὐτοὶ γὰρ ὡμολόγησαν ἄλλο ἢ ἄλλο εἶναι τὴν τε οὐσίαν καὶ τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον. Ἐπειδὴ αἱ μὲν ἐνέργειαι ποικίλαι, ἡ δὲ οὐσία ἀπλή. Ἐμεῖς δὲ ἐκ μὲν τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἐν δὲ τῇ οὐσίᾳ αὐτῇ προσεγγίζειν οὐκ ὑπισχνούμεθα. Αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος».

7. Μὲ τὴν λεπτοτάτην αὐτοῦ συλλογιστικὴν μάχαιραν τέμνει ὁ Μ. Βασίλειος τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα καὶ διὰ τῶν ἰδίων ὄπλων τῆς κατηγορικῆς Λογικῆς ἀνατρέπει ἄρδην τοὺς σοφιστικοὺς συλλογισμοὺς τῶν ἀντιπάλων. Εἰς τὴν ὁμολογίαν τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἀγνοοῦσι τὴν θεῖαν «οὐσίαν», ὁ σοφιστὴς ἀποκρίνεται, ὅτι ἐπομένως ἀγνοοῦσιν αὐτὸν τὸν Θεόν. Ἐπειδὴ ὁ Μ. Βασίλειος ἀντιστρέφων τὸν σοφιστικὸν συλλογισμόν ἀποκρίνεται, ὅτι κηρύττων ὁ σοφιστὴς ὅτι γνωρίζει τὴν «οὐσίαν» τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύει ἑαυτὸν ἀγνοοῦντα, ὡς ὁ λυσοδόηκτος, ἐν ψευδαισθήσει διατελῶν, βλέπει τὸν κύνα ἐν τῇ φιάλῃ, ἐλεεινὸς καὶ ἀξιοθρήνητος ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἀποδεικνύμενος, διότι νομίζει ὅτι βλέπει πλεῖον τῶν ὑγαινότων καὶ ἄπερ πράγματι δὲν ὑφίστανται. Ἐπειδὴ ἀφήσωμεν λοιπὸν τὰ σοφίσματα καὶ τὰ μωρὰ παίγνια, σοβαρολογῶν ἐπάγεται ὁ μέγας Πατήρ. Ἐάν ἀγνοῶμεν τὴν «οὐσίαν» τοῦ Θεοῦ, γνωρίζομεν ὅμως τὰ «προσόντα» αὐτοῦ. Τοῦτο δ' εἶναι ἀρκετὸν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν. Γνωρίζομεν τὰς θείας ἐνεργείας, τὰ θεῖα «ιδιώματα» καὶ πιστεύομεν εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς θείας «οὐσίας», τῆς θείας Προσωπικότητος. Καὶ ἡ πίστις αὕτη εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν πλήρη τῆς «οὐσίας» αὐτοῦ κατάληψιν, εἶναι ἀτάρκτης διὰ τὸν ἀληθῆ Χριστιανὸν καὶ μισθαποδότης γίνεται. Ἀκριβῶς δ' ἡ αἴσθησις τῆς ἀκαταληψίας τοῦ Θεοῦ, ἡ δημιουργὸς τῆς χριστιανικῆς Πίστεως, εἶναι ἅμα καὶ εἰδησις τῆς ὑπάρξεως τῶ ὄντι τῆς θείας «οὐσίας». Καὶ σεπτὸν καὶ μακαριστὸν

εἶναι οὐχὶ νὰ καταλάβῃ τις τὸ πλήρωμα τῆς θείας «οὐσίας», ἀλλὰ νὰ πιστεύσῃ ἐπὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς.

8. Ἐπειδὴ δώσωμεν τὸν λόγον εἰς τὸν Μ. Βασίλειον νὰ διατυπώσῃ μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν λογοτεχνικὴν τοῦ δυνάμιν τὴν ἀποστομωτικὴν πρὸς τοὺς σοφιστὰς ἀντιπάλους τοῦ ἀπάντησιν: «Ἐπειδὴ εἰ τὴν οὐσίαν, φησὶν, ἀγνοεῖς, αὐτὸν ἀγνοεῖς. Σὺ δὲ ἀντίστρεψον, ὅτι εἰ τὴν οὐσίαν λέγεις εἰδέναι, αὐτὸν οὐκ ἐπίστασαι. Οὐτε γὰρ ὁ λυσοδόηκτος, βλέπων τὸν κύνα ἐν τῇ φιάλῃ, πλεῖον ὄρᾳ τῶν ὑγαινότων· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐλεεινός, ὅτι οἶεται βλέπειν ἂ μὴ ὄρᾳ. Μὴ οὖν θαυμάσης τοῦτον τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ τῆς παρανοίας αὐτοῦ ἐλεεινὸν κρίνων. Γίνωσκε τοίνυν, ὅτι παιζόντων ἐστὶν ἡ φωνή· εἰ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἀγνοεῖς, ὁ μὴ γινώσκεις σέβεις! Ἐγὼ δέ, ὅτι μὲν ἔστιν, οἶδα· τί δὲ ἡ οὐσία, ὑπὲρ διάνοιαν τίθεμαι. Πῶς οὖν σφίζομαι; Διὰ τῆς Πίστεως. Πίστις δὲ αὐτάρκτης εἰδέναι, ὅτι ἔστι Θεός, οὐχὶ τί ἔστι· καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. Εἰδησις ἄρα τῆς θείας οὐσίας ἡ αἴσθησις αὐτοῦ τῆς ἀκαταληψίας· καὶ σεπτὸν οὐ τὸ καταληφθὲν τίς ἡ οὐσία, ἀλλ' ὅτι ἔστιν ἡ οὐσία».

9. Εἰς τὴν ἐν συνεχείᾳ Ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸ πεφιλημένον πνευματικόν τοῦ τέκνον, τὸν περίφημον μητροπολίτην Ἰκονίου Ἀμφιλόχιον (340/5-400;) ὑπ' ἀριθ. 235 (Migne, P G 32, 872 A-876A), δίδει ἀπάντησιν τοῦ πότερον ἢ Γνώσις ἢ ἡ Πίστις προηγείται. Διὰ λεπτοτάτης συλλογιστικῆς ἀναλύσεως ἑκατέρας τῶν ἐννοιῶν τούτων ὁ φιλοσοφῶν Θεολόγος Πατήρ τῆς Ἐκκλησίας Βασίλειος ὁ Μέγας ἐρμηνεύει μὲν τὴν ἐννοιαν ἐκάστου ὅρου καὶ ἀναλύει τὸ περιεχόμενον τούτων, καθορίζων ἅμα τὰ ὅρια τῆς ἐννοίας ἐκάστου ὅρου, ὡς καὶ τὰ σημεῖα ἐπαφῆς ἀμφοτέρων, ἐπισημαίνει δ' ἅμα τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ περιεχομένου τῶν ὅρων διὰ τὸν ἄνθρωπον διὰ τε τὴν παρούσαν καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Η ΘΕΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερά Παράδοσις ἐξαίρουσι τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας ἐνότητά ἐν τῇ κοινῇ ζωῇ αὐτῶν, διασφραζομένης ὅμως τῆς ἀύθυπαρξίας ἀμφοτέρων. Ὑφίσταται δὴλον ὅτι μεταξὺ αὐτῶν τελεία ἐνότης, οἶα μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος, ἡτοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ κεφαλὴ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη ἄνευ τοῦ σώματος, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ ζῆ ἄνευ τῆς κεφαλῆς, ἐξ ἧς ρεῖ ἀκαταπαύστως ἡ ζωογονοῦσα αὐτὸ δύναμις καὶ χάρις. Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ Ἐκκλησία ὑπάρχει καὶ ζῆ μόνον ἐν τῷ Χριστῷ καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ Χριστός, ἐν τῇ ἀπολύτῳ ὑπεροχῇ καὶ τελειότητι αὐτοῦ, συμπεριλαμβάνει καὶ συνοοῖ ἐν τῷ σώματί του πάντα τὰ μέλη, οὕτως ὥστε «ὁ Χριστός εἶναι τὸ σῶμα πάντων» καὶ «αὐτός εἶναι τὸ ἡμέτερον σῶμα»¹, αὐτὸς ὅμως παραμένει ἀσυγχύτως καὶ αἰωνίως ὁ εἰς καὶ μοναδικός. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἰδίως ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ συμπαράτιθησι καὶ ἐξισοῖ τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐξαίρων τὴν ἐνότητά καὶ τὴν ζῶσαν ἐσωτερικὴν κοινωνίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν. Οὗτοι πάντες εἶναι «εἰς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» καὶ δύνανται νὰ εἶναι μετ' ἀλλήλων μόνον «εἰς», ἐὰν ὁ καθ' εἷς εἶναι ἠνωμένος μετὰ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῦ ἔβαπτίσθη καὶ ἐνεδύσατο τὸν Χριστόν (Γαλ. 3,27/8)². Περίπου 164 φορές ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ ἡ φράσις «ἐν Χριστῷ» ἢ «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», δι' ἧς ἐκφράζεται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κοινωνία καὶ ἐνότης καὶ κοινότης ζωῆς. «Ἐν Χριστῷ» εἶναι σημαίνει εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ζῆν κοινῇ μετ' αὐτοῦ ζωῆν. Πράγματι οἱ χριστιανοὶ ζῶσιν ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ὁ Χριστός ζῆ ἐν αὐτοῖς, ὡς προεῖρηται, ἐφ' ὅσον οὗτοι μετέχουσιν αὐτοῦ ὡς μέλη τοῦ σώματός του. Ἄρα οἱ χριστιανοὶ εἶναι

ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ὁ Χριστός εἶναι ἐν αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ ἀξάνωσιν εἰς Χριστόν «τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ» (Ἐφ. 4,15). Ἐτέρωθεν ὅμως καὶ ὁ Χριστός ζῆ ἐν τοῖς χριστιανοῖς καὶ κατοικεῖ ἐν αὐτοῖς (Ρωμ. 8,10), ὑφισταμένης μυστηριώδους τινὸς κοινωνίας ἢ κοινότητος ζωῆς μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας, ἄνευ ὅμως συγχύσεως καὶ συμφύσεως αὐτῶν, ὡς διδάσκειται σαφῶς ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Π.χ. ἐν Γαλ. 2,20: «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». Ἰωάν. 15, 4: «μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν». Β' Κορ. 13,5: «Ἰησοῦς Χριστός ἐν ὑμῖν ἐστίν». Ἐφ 3,17: «κατοικῆσαι τὸν Χριστόν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν». Α' Ἰωάν. 4,16: «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ». Ὡς ἐκ τῆς κοινότητος δὲ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ὡς κεφαλῆς μετὰ τῶν χριστιανῶν ὡς μελῶν τοῦ ἐνιαίου σώματος τῆς Ἐκκλησίας, αὕτη, ὡς ἐλέχθη, νοεῖται καὶ ὡς ζωὴ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ἐφ' ὅσον εἶναι ζῶν ὑπερφυσικὸς ὀργανισμὸς καὶ σῶμα Χριστοῦ, ἐκ τῆς θείας Κεφαλῆς τοῦ ὁποῦ διαχέεται ἡ καινὴ ζωὴ εἰς πάντα τὰ μέλη τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ αὕτη, ἐκπηγάζουσα ἀπὸ τῆς σταυρικῆς θυσίας καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, λαμβάνει ὑπόστασιν διὰ τῶν μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Χρίσματος καὶ πρὸ πάντων τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὧν οἱ μετέχοντες «γεννῶνται καὶ πλάττονται καὶ ὑπερφυσικῶς συνάπτονται τῷ Σωτῆρι» καὶ δὴ «τὸ μὲν Βάπτισμα Θεῷ τὸν ἄνθρωπον καταλλάττει, τὸ δὲ Μύρον τῶν ἐκεῖθεν ἀξιοῖ δώρων», ὃν «μετουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», «ἡ δὲ τραπέζης δύναμις τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αἷμα κοινὰ ποιεῖ τῷ τελομένῳ», δι' αὐτῆς δὲ «Θεοῦ αὐτοῦ τυγχάνομεν, καὶ Θεὸς ἡμῖν ἐνοῦται τὴν ἔνωσιν τὴν τελεωτάτην»³. Εἶναι δὲ ἡ καινὴ ἐν Χριστῷ ζωὴ καρπὸς τῆς συνεργίας τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπέου παράγοντος, «τὸ μὲν θεοῦ, τὸ δὲ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς, καὶ τὸ μὲν ἐκείνου καθαρῶς ἔργον, τὸ δὲ ἡμῖν ἔχει φιλοτιμίαν», προσέτι δὲ αὕτη «φύεται μὲν ἐν τῷδε τῷ βίῳ καὶ τὰς ἀρχὰς ἐντεῦθεν λαμβάνει, τελειοῦται δὲ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος, ἐπειδὴν εἰς ἐκείνην ἀφικώμεθα τὴν ἡμέραν»⁴. Οὕτω λοιπὸν ἀπὸ τῆς θείας Κεφαλῆς, ὡς ἀπὸ ζωτικῆς κέντρου, ἡ καινὴ ζωὴ «κατιοῦσα (ὡς) πνευματικὴ δύναμις ἄπτεται ἐνδὸς ἐκάστου μέλους»⁵, τὸ δὲ «Πνεῦμα ἐπιχορηγούμενον τοῖς μέλεσιν ἀπὸ τῆς Κεφαλῆς... ἐνεργεῖ... ἄνωθεν ἐπιρροέμενον ἀφθόνως καὶ πάντων ἀπτόμενον τῶν μελῶν». Ἐντεῦθεν θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ Χριστός καὶ οἱ χριστιανοὶ ζῶσι μίαν οἰονεὶ ζωῆν, καθ' ὅσον ἡ κεφαλὴ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 23 τοῦ προηγούμενου τεύχους.

1. Ἰ λ α ρ ί ο υ, De Trinitate, 8,32 καὶ 50. PL 10, 260/61 καὶ 273/4.

2. Πρβλ. Α ὕ γ ο υ σ τ ῖ ν ο υ, In Ps. 127,3, PL 37, 1679: «Cum plures christianos appello, in uno Christo unum intelligo».

Ἀπαραίτητον ἐπομένως εἶναι νὰ συνεισώσωμεν ἐκθέτοντες τὰς γνώμας τοῦ σοφοῦ Πατρὸς καὶ Διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Μ. Βασιλείου περὶ Πίστεως καὶ Γνώσεως, ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἡ εὐδαιμονία τῆς παρούσης καὶ ἡ μακαριότης ἡμῶν ἐν τῇ μετὰ θάνατον ζωῇ.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

3. Ν ι κ ο λ ά ο υ Κ α β ά σ ι λ α, Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, λόγ. 1, 2, 4. PG 150, 501. 521. 585. 593.

4. Αὐτόθι, στ. 501,493.

5. Ο ἰ κ ο υ μ ε ν ῖ ο υ, Εἰς Ἐφεσ. 6, PG 118,1221.

6. Ἰ ω ά ν ν ο υ Χ ρ υ σ ο σ τ ὶ μ ο υ, Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 11,3. PG 62,84.

καὶ τὰ μέλη τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος συναποτελοῦσι μίαν ὀργανικὴν ἐνότητα. Τοῦτο ἐξέφρασεν ὁ Κύριος διὰ τῆς παραβολῆς τῆς ἀμπέλου: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μὲνων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν» (Ἰωάν. 15,5)⁷. Τοιοῦτοτρόπως ὑφίσταται οἰονεὶ μυστηριώδης τις καὶ ἀπερινόητος περιχώρησις μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς προερίηται. Ὡστε ἡ ἐνότης μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας περιλαμβάνει αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν ἣ τὸ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας.

Πράγματι ἡ μεταξύ Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας καὶ τῶν μελῶν τῆς ὑφισταμένη ἐνότης εἶναι τόσον πλήρης, ὥστε, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Πατέρας, ἀμφοτέρα ἀποτελοῦσιν οἰονεὶ ἐν πρόσωπον, ἐν μυστικῇ βεβαίως ἐννοίᾳ, καθ' ὅσον τὸ «Ἅγιον Πνεῦμα ἐνοῖ καὶ ποιεῖ ἐκ πολλῶν προσώπων ἐν μυστικὸν πρόσωπον⁸, τῶν πολλῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐνομένων ἐν τῷ ἐνὶ σώματι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ διασχωζόντων τὴν προσωπικότητα καὶ αὐτονομίαν των ἐν τῇ ἐνότητι αὐτῶν, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ἐνώσει τοῦ Νυμφίου—Χριστοῦ μετὰ τῆς Νύμφης—Ἐκκλησίας. Οὕτως ὁ Χριστὸς ἀποβαίνει, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἐγὼ τῆς Ἐκκλησίας⁹, ἥτις δὲν ἔχει ἴδιον «πρόσωπον» ἢ ἴδιαν «ὑπόστασιν», ἀλλὰ τὸ ἐν «πρόσωπον» ἢ τὴν μίαν «ὑπόστασιν» τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτονόμων μελῶν τοῦ σώματός Του. Ἐκ τῆς τριαύτης δὲ ἐνώσεως Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας ἀποτελεῖται, κατὰ τὴν παρεξηγηθεῖσαν φράσιν τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, «ὁ ὅλος Χριστὸς», οὕτως ὥστε ἡ Ἐκκλησία εἶναι αὐτὸς οὗτος «ὁ ὅλος Χριστὸς, κεφαλὴ καὶ σῶμα, καὶ ἐκ πολλῶν εἰς». Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ πιστοὶ εἶναι «εἷς ἄνθρωπος», «ἐν πρόσωπον», «ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον», «ὁ ὅλος Χριστὸς ἐν τῷ πληρώματι

τῆς Ἐκκλησίας»¹⁰, ἄνευ ὅμως ἐξαφανίσεως τῆς προσωπικότητος τῶν μελῶν. Ἐπειδὴ δὴλα δὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι «τὸ πλήρωμα», τ.ἔ. τὸ συμπλήρωμα, τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο μόνον ὁ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκτεινόμενος Χριστὸς εἶναι ὁ ὅλος Χριστὸς¹¹. Ἐντεῦθεν «ἄβλον ὅλος ἀνέλαβέ με, καὶ ὅλος ὅλω ἠνώθη, ἵνα ὅλω τὴν σωτηρίαν χαρίσῃται· τὸ γὰρ ἀπρόσληπταν, ἀθεράπευτον»¹². Τῷ ὄντι ἀπόλυτος εἶναι ἡ ἐνότης τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, δὴλα δὴ τῆς κεφαλῆς μετὰ τοῦ σώματος αὐτῆς. Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τουτέστιν ἡ Ἐκκλησία, εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς, οἱ χριστιανοὶ δὲ «πάντες Χριστὸς εἶς ἐγένεσθε, σῶμα αὐτοῦ ἄντες»¹³. Ἐπομένως ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ κεφαλὴ, ἡμεῖς τὸ σῶμα· μὴ δύναται μέσον τι εἶναι κεφαλῆς καὶ σώματος διάστημα κενόν;»¹⁴. Δὲν εἶναι δὲ κεφαλὴ ἀπλῶς, ἀλλ' εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας Του, ἥτις εἶναι τὸ σῶμά Του. «Ἐνθα γὰρ ἡ κεφαλὴ, ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα· οὐδενὶ γὰρ μέσω διειργεταὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ σῶμα· εἰ γὰρ διειργετο, οὐκ ἂν εἴη σῶμα, οὐκ ἂν εἴη κεφαλὴ»¹⁵. Ὅπως λοιπὸν δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ ἡ κεφαλὴ ἄνευ τοῦ σώματος ἢ τὸ σῶμα ἄνευ τῆς κεφαλῆς, τοιοῦτοτρόπως δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ καὶ ὁ Χριστὸς ἄνευ τῆς Ἐκκλησίας Του ἢ ἡ Ἐκκλησία ἄνευ τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐαυτῆς κεφαλῆς. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ «πλήρωμα» τοῦ Χριστοῦ, τ.ἔ. εἶναι τὸ συμπλήρωμα τῆς θείας Κεφαλῆς, εἶναι κατὰ μὲν τὸν ἀπόστολον Παῦλον «τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφ. 1,23), κατὰ δὲ τὸν ἐρμηνευτὴν αὐτοῦ ἱερὸν Χρυσόστομον, «τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ ἢ Ἐκκλησία· καὶ γὰρ πλήρωμα κεφαλῆς σῶμα, καὶ πλήρωμα σώματος κεφαλῆ¹⁶.

10. Αὐγουστίνου, Enarr. in Ps. 74,4. 52,1. 60,1. 30,4. In evang. Ioan. tract. 21,8. De doct. christ. 3,37,55: «Fit totus Christus caput et corpus, et ex multis unus... unus homo, una persona, una eademque persona, totus Christus in plenitudine Ecclesiae».

11. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Χρυσόστομου, Εἰς Α' Κορ. ὁμιλ. 30,1, PG 61,250: «Καθάρω γὰρ καὶ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος, οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἔφρασεν εἶναι. Δι' ὃ καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆθειαι, τὸ σῶμα αὐτοῦ οὕτως ὀνομάζων. Ὡσπερ οὖν, φησὶν, ἐν τῷ ἐστὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα, εἰ καὶ ἐκ πολλῶν σύγκειται, οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ πάντες ἐσμέν. Εἰ γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν αὕτη σύγκειται μελῶν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐν γίνονται σῶμα».

12. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδ. ὁρθ. πίστ. III, 6, PG 94; 1005. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Ἐπιστ. 101 πρὸς Κληδόνιον, PG 37, 181/4. Πρβλ. καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εἰς Ἰωάν. 1,14. 16,6-7, PG 73,161. 74,432.

13. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Εἰς Κολ. ὁμιλ. 8,2, PG 62,353.

14. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Εἰς Α' Κορ. ὁμιλ. 8,4, PG 61,72. Καὶ κατὰ τὸν Ἰγνάτιον Ἀντιοχείας, Τραλ. 11,2, PG 5, 684, «οὐ δύναται κεφαλὴ γεννηθῆναι ἄνευ μελῶν, τοῦ Θεοῦ ἕνωσιν ἐπαγγελιομένου, ὃ ἐστὶν αὐτός».

15. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 3,2, PG 62,26.

16. Αὐτόθι. Σχετικῶς καὶ ὁ Θεοφύλακτος, Εἰς Ἐφεσ. κερ. 1, PG 124, 1049, γράφει: «Ὡσπερ τὸ σῶμα πληρωμά ἐστι τῆς κεφαλῆς, ἀναπληροῦν αὐτὴν διὰ τῶν οἰκείων μελῶν, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία πληρωμά ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ, «τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου». Πληροῦται γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ

7. Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Ἐκκλησιολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, σ. 13, ἔνθα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου Πατρὸς χαρακτηρίζεται ἡ Ἐκκλησία ὡς «ἡ ζῶσα τοῦ Θεοῦ ἀμπελος» (λόγ. 35,3, PG 36,540), ἢ «ἡ ἀμπελος ἡ εὐκληματούσα, ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή, πᾶσα καρποφόρος, ὠραία πᾶσα, καλῶς ταῖς σταγόσι ταῖς ἄνωθεν ἀνατέλλουσα» (λόγ. 2,90, PG 35, 493), ἢ εἶναι «ὁ καλὸς ἀμπέλων» (λόγ. 40,20, PG 36, 385)... Ὅπως ὁ Κύριος εἶναι ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ τὸ μυστικὸν σῶμα αὐτοῦ ἀποτελοῦσα Ἐκκλησία εἶναι ὁμοίως ἡ ζῶσα καὶ ἀληθινὴ ἀμπελος, ἡ εὐκληματούσα καὶ πᾶσα καρποφόρος καὶ ὠραία, οἱ δὲ ὄντες μέλη τῆς Ἐκκλησίας πιστοὶ εἶναι τὰ κλήματα, τὰ ὅποια, ἐφ' ὅσον μένουσιν ἐν τῇ ἀμπέλῳ καὶ συνδέονται ἀμέσως καὶ ὀργανικῶς μετὰ τοῦ Κυρίου, τῆς πηγῆς τῆς θείας ζωῆς καὶ δυνάμεως, τρέφονται πνευματικῶς διὰ σταγόνων ἄνωθεν ἐκ τῆς θείας πηγῆς καὶ φέρουσι «καρπὸν πολύν», ὃ δὲ Χριστὸς μένει ἐν αὐτοῖς. Ἐκ τούτων δὴλον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς νοεῖται ὡς ἀπολύτως καὶ ἀδιασπᾶστος ἠνωμένη μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὰ πάντα δὲ ἐν αὐτῇ δέον ἐπίσης νὰ νοούνται χριστοκεντρικῶς. Ἡ ὑπαρξίς τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἡ ζωὴ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἐκ τῆς ζωοποιῶ δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ.

8. Πρβλ. H. Mühlen, Una mystica Persona. Die Kirche als das Mysterium der Identität des Heiligen Geistes in Christus und den Christen, München 1964.

9. K. Adam, Das Wesen des Katholizismus, Düsseldorf 1957¹³, σ. 32: «Christus, der Herr, ist das eigentliche Ich der Kirche».

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω, καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐνώσεως καὶ περιχωρήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐξηγοῦνται οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου πρὸς τῆς Δαμασκοῦ μὲν «Σαοὺλ Σαοὺλ τί με διώκεις;» (Πράξ. 9,4-5), ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ὁ Χριστὸς «ἐδιώκετο» ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ, ἐφ' ὅσον ἐδιώκοντο ὑπ' αὐτοῦ τὰ μέλη τοῦ σώματός Του, οἱ χριστιανοί, ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ κρίσει ἀποδοθήσεται τῷ Χριστῷ, ὅ,τι ἐγένετο εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ (Ματθ. 25,35-45).

Ἡ ἐνότης δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἀντικατοπτρίζει τὴν Τριαδικὴν ἐνότητα, δυναμένη νὰ συγκριθῇ πῶς πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ἐνωσιν τῶν τριῶν θείων προσώπων, εἰ καὶ αὕτη εἶναι ἄλλης τάξεως καὶ πάντῃ ἀκατάληπτος τῷ ἀνθρώπῳ. Οὕτως «εἰκὼν ἐστὶ τοῦ (Τριαδικοῦ) Θεοῦ ἡ Ἁγία Ἐκκλησία, ὡς τὴν αὐτὴν τῷ Θεῷ περὶ τοὺς πιστοὺς ἐνεργοῦσα ἐνωσιν, κἄν διάφοροι τοῖς ἰδιώμασι καὶ ἐκ διαφόρων καὶ τόπων καὶ τρόπων οἱ κατ' αὐτὴν διὰ τῆς πίστεως ἐνοποιούμενοι τύχασιν ὄντες»¹⁷. Καθὼς δὴ ἅλα δὴ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐνοῦνται ἐν τῇ μιᾷ θεῖᾳ οὐσίᾳ καὶ εἶναι εἷς Θεός, οὕτω καὶ ἡ πληθὺς τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐνοῦνται ἐν τῷ ἐνὶ σώματι τοῦ Θεαν-

θρώπου, ὁ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία. Δι' ὃ ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα τοῦ Χριστοῦ, θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων ὡς εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀναγομένης τούτεῦθεν τῆς Ἐκκλησιολογίας εἰς Τριαδολογίαν¹⁸. Ὁμοίως θὰ ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ ἡ ἐνωσις τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ἐγγυτέραν μὲν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐπίσης ἀκατάληπτον ἐνωσιν ἐν τῷ Χριστῷ τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, χωρὶς ὅμως νὰ δύναται νὰ ἐξιχθῇ αὕτη μέχρι τῆς ἐσωτερικότητος καὶ τῆς πληρότητος ἐκείνης καὶ ἐξισωθῇ πρὸς ἐκείνην. Ὅπως δὴ ἅλα δὴ ἐν τῷ Θεανθρώπῳ Λυτρωτῇ ἡμῶν ἠνώθησαν, κατὰ τρόπον ὑπερφυῖ καὶ ἀνερμήνευτον, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τοιουτοτρόπως ἐνοῦνται καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Χριστὸς καὶ πάντες οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες εἰς ἐν σῶμα. Τὴν ἐνωσιν δὲ ταύτην οὐδὲν ἀπολύτως δύναται νὰ διαλύσῃ, ἀλλὰ παραμένει αὕτη ἀπαράθραυστος καὶ ἀκατάληπτος καὶ αἰώνιος. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἠνώθησαν ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία, «ὡς εἶναι ἐν σῶμα Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν»¹⁹, ὡς προεῖρηται ἠνάθη δῆλον ὅτι ὄντολογικῶς καὶ αἰωνίως μετὰ τῆς Ἐκκλησίας του ὁ Χριστὸς, ἀναπλάσας καὶ ἀνοικον τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἑαυτῷ ποιησάμενος²⁰, ἐντεῦθεν δὲ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς «ἀνακεκραμένον πρὸς τὸ ἴδιον σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία»²¹. Συνεπῶς οἱ χριστιανοὶ καθίστανται «σύσσωμοι τοῦ Χριστοῦ καὶ συμμετοχοὶ»²². Σημαίνει δὲ ὁ ὅρος «σύσσωμοι τὸ

οἶον ἀναγεμίζεται πάντα τὰ μέλη ἐν πᾶσι τοῖς πιστοῖς... τουτέστι διὰ πάντων τῶν πιστῶν, ἄλλου ἄλλην χάριν συνεισφέρωντος. Τότε γὰρ πληροῦται ἡ κεφαλὴ ἡμῶν, ὁ Χριστὸς, τ. ἔ. λαμβάνει τέλειον τὸ σῶμα, ὅταν ὁμοῦ πάντες ὄμην ἠνωμένοι καὶ συγκεκολλημένοι». Πρβλ. καὶ L. Cerfaux, Die Bilder für die Kirche im Neuen Testament, ἐν G. Bazarina, μν. ἔ. τ. I, σελ. 234: «Die Fülle der Gottheit offenbart sich in Christus, und Christus, der die Fülle ist, offenbart sich in der Kirche, die innig mit seiner Fülle vereint ist und ihrerseits zu seiner Fülle wird». Ὁμοίως βλέπ. P. Benoit, Corps, tête et plérôme dans les épîtres de la captivité, ἐν «Revue Biblique» 63 (1956), A. Feuillet, L'Église plérôme du Christ d'après Ephes. 1,23, ἐν «Nouv. Revue Théologique» 78 (1956), N. Νησιώτη, Le fondement ecclésiologique du plérôme de l'Église, ἐν «Verbum caro» 17 (1964). Σημειωτέον ὅτι καὶ ὁ A. Nygren, μν. ἔ. σ.57 καὶ 61, ἀπορρίπτων πάντα χωρισμὸν Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας, ὑποστηρίζει: «Christus nichts ohne die Kirche—die Kirche nichts ohne Christus... Wenn die Kirche als Leib Christi und Christus als Haupt der Kirche bezeichnet wird, dann ist das nicht so gemeint, als solle Christus ein Stück und die Kirche ein anderes zugeteilt werden, sondern es soll statt dessen ihr untrennbarer Zusammenhang und ihre Einheit deutlich gemacht werden. Christus ist nicht das Haupt schlechthin, sondern eben das Haupt seiner Kirche. Und die Kirche ist nicht der Leib schlechthin, abgesehen vom Haupt, Christus, sondern sie ist eben Christi Leib. Der Leib Christi ist Christus selbst. Die Kirche ist Christus, wie er nach seiner Auferstehung unter uns gegenwärtig ist und uns hier auf Erden begegnet». (Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Corpus Christi, ἐν Ein Buch von der Kirche, Göttingen 1951, σ. 22). Καὶ ὁ H. Schlier παρατηρεῖ: «Ohne Haupt hätte die Kirche kein überlegenes himmlisches Prinzip und kein weltüberlegenes himmlisches Ziel. Und ohne Leib hätte das Haupt keine irdische Gegenwart und Wirklichkeit. So kann man sagen, dass die Vorstellung von Christus als dem Haupt der Kirche auch den Gedanken der notwendigen und gegenseitigen Ergänzung von Christus und Kirche in sich birgt». (Ἐν H. Schlier — V. Warnach, Die Kirche im Epheserbrief, Münster 1949, σ. 94-95).

17. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Μυσταγωγία, 1, PG 91,668.

18. Βλέπ. καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εἰς Ἰωάν. 11,11, PG 74,556. Πρβλ. καὶ T. Ware, The Orthodox Church, Middlesex 1964, σ. 22: «The Church is the Image of the holy Trinity. Just as each man is made according to the image of the Trinitarian God, so the Church as a whole is an icon of God the Trinity, reproducing on earth the mystery of unity in diversity. In the Trinity the three are one God, yet each is fully personal; in the Church a multitude of human persons are united in one, yet each preserves his personal diversity unimpaired. The mutual indwelling of the persons of the Trinity is paralleled by the coinherence of the members of the Church». Πρβλ. ὁμοίως Giacomo Lerkaro, Die Bedeutung des Dekrets De Oecumenismo für den Dialog mit den nicht-katholischen Kirchen des Ostens, ἐν «Concilium» 1 (1965) 442: «Die Einheit der Kirche, d.h. die Einheit der Christen untereinander in der Gemeinschaft des Herrn, bewohnt von demselben göttlichen Geist, ist nur ein Bild, ein wirkkräftiges Symbol der Einheit der göttlichen Personen in der heiligen Dreieinigkeit. Hier liegt ein Aspekt des christlichen Glaubens, welcher der traditionellen Theologie besonders teuer ist und der in dem Erbe der östlichen Kirchen einen gelebten und lebendigen Ausdruck findet».

19. Ὁριγένους, Κατὰ Κέλσου 6,79, PG 11,1417. Gr. chr. Schr., Origenes, τ. 2, σ. 150. 151. Φώτιος παρ' Οικουμηνίου, PG 118,820.

20. Γρηγορίου Νύσσης, Ἐξήγγ. ἄσμ. ἄσμ., λόγ. 7, PG 44, 916.

21. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὸ ὅταν ὑποταγῇ.. PG 44, 1317. Καὶ κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, καθὼς ἐγένετο ὁ ἐνανθρωπήσας «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῆς ἡμετέρας φύσεως, οὕτως ἡμεῖς τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ ὡς ἡμεῖς ἐκεῖνος ἔχει ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτὸν ἔχομεν ἐν ἡμῖν... Οὕτως οὖν ἡμεῖς πρὸς τὸν Χριστὸν γινόμεθα μία σὰρξ διὰ μετουσίας». (Εἰς Ἐφεσ. ὁμιλ. 20,4 PG 62,139/40).

22. Γρηγορίου Νύσσης, Πρὸς τὰ Ἀπολλωνίου ἀντιρρητικῶς, PG 45, 1184.

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΑ

B'

Ἄλλὰ ἡ ἰδέα περὶ τῶν ἀνθρωπίνων δανείων πρὸς τὸν Θεὸν λαμβάνει ὅλως διάφορον μορφήν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἑλληνικῇ Ὑμνογραφίᾳ. Ἡ συμβολὴ ἐκλεκτῶν προσώπων καὶ ἡ παροχὴ ἐκ μέρους αὐτῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Ἰῶν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς αὐτοῦ, δημιουργοῦν καὶ προβάλλουν τὴν ἰδέαν ταύτην. Οὕτω κατ' ἀρχὴν ἐκ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς γεγονότα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐγκωμιάζονται γενικῶς: α) Ὁ Ἰωσήφ ὁ μνηστὴρ ὡς

φύλαξ τῆς Παρθένου καὶ μάρτυς τῆς παρθενίας αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἐπροστάτευσε τὴν Θεοτόκον καὶ τὸ Βρέφος, κατέφυγε δὲ μαζὶ τῶν εἰς Αἴγυπτον καὶ τέλος ἐδάνεισε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν Κύριον, ὅστις ἐπὶ γῆς ἐκαλεῖτο καὶ «τέκτονος υἱός»²². β) Ὁ πρεσβύτερος Συμεὼν ὡς ἀξιοθεὶς νὰ κρατήσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τεσσαρακονθήμερον τὸ βρέφος Ἰησοῦν καὶ ὑπηρετῶν οὕτω κατὰ τὴν συγκατάβασιν τοῦ Κυρίου, νὰ προφητεῦσῃ περὶ Αὐτοῦ²³.

22. Βλ. ἀκολουθίαν τοῦ ἁγ. Ἰωσήφ εἰς τὸ Μηναῖον τῆ 26ῃ Δεκεμβρίου. Πρβλ. καὶ Ματθ. ιγ', 55· Μάρκ. στ' 3.

23. Βλ. τὴν ἀκολουθίαν εἰς τὸ Μηναῖον τῆ 2α καὶ τῆ 3ῃ Φεβρουαρίου.

ἐν ἔχειν Χριστῷ σῶμα διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ μέλην²³. Ἐννοεῖται βεβαίως ὅτι ἐγένετο ἀκατάληπτος μὲν καὶ ἀφραστός τις ἔνωσις, οὐχὶ δ' ὅμως πάντως καὶ σύγχυσις καὶ σύμφυρσις τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπέου, τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων ἀποτελουμένης ἐπιγείου Ἐκκλησίας²⁴. Ἐγένετο ἔνωσις οἰονεὶ ὀντολογικῆ, οὐχὶ δὲ ὑποστατικῆ, ὡς ἐὰν ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀπετέλουσαν μίαν ὑπόστασιν ἢ ἐν πρόσωπον, τοῦθ' ὕπερ ἀπορριπτέον. Διότι τόσον ὁ Χριστὸς ὅσον καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πρόσωπα αὐτοτελῆ, διατηροῦντα καὶ μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσιν αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὴν ἰδίαν αὐτῶν προσωπικότητα καὶ συνειδησιν καὶ ὡς ἴδια πρόσωπα ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, ἀποκλειομένου παντὸς Χριστομονισμοῦ. Τοῦτο φανερὸν καθίσταται ἐν τῇ παρομοίῳ τῆς Ἐκκλησίας ὡς Νύμφης καὶ τοῦ θείου Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ψυχῆς ἐν αὐτῇ μετὰ τοῦ μυστικοῦ «γάμου τοῦ Ἀρνίου» (Ἀποκ. 19,9), ἐνθα δὲν ἐξαφανίζεται βεβαίως τὸ πρόσωπον τῆς Νύμφης-Ἐκκλησίας καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος αὐτῆς, καθὼς ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ ἐν τῷ φυσικῷ δεσμῷ τοῦ γάμου,

ὅστις συνάπτεται ἀνευ ἐξαφάνισεως θατέρου τῶν συζευγμένων προσώπων. Καθὼς δὲ ἡ νύμφη ὑπόκειται εἰς τὸν νυμφίον καὶ τὸ σῶμα εἰς τὴν κεφαλὴν, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς τὸν Χριστόν. Συναφῶς ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας γράφει «περὶ τῆς ἐνότητος τῆς ἐν Πνεύματι, ὅτι πάντες ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δεζάμενοι Πνεῦμα, φημι δὴ τὸ ἅγιον, συνανακρινάμεθα τρόπον τινὰ καὶ ἀλλήλοις καὶ Θεῷ. Εἰ γὰρ καὶ πολλοὶς οὖσιν ἡμῖν ἀνά μέρος, ἐκάστῳ τὸ τε τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ ἴδιον ἐνοικίζει Πνεῦμα Χριστός, ἀλλ' ἐν ἔστι καὶ ἀμέριστον, τὰ τῆς ἀλλήλων ἐνότητος διακεκομμένα πνεύματα, κατὰ γε τὸ εἶναι φαιμεν ἐν τῇ καθ' ὑπαρξιν ἰδιότητι, συνεχόν εἰς ἐνότητα, δι' ἑαυτοῦ καὶ ὡς ἐν τι τοὺς πάντας ἀναφαίνεσθαι ποιούν ἐν ἑαυτῷ. Ὡσπερ γὰρ τῆς ἁγίας σαρκὸς ἡ δύναμις συσώμους ἀποτελεῖ τοὺς ἐν οἷς ἂν γένοιτο, τὸν αὐτόν, οἶμαι, τρόπον, ἐν τὸ ἐν πᾶσιν ἀμέριστον ἐνοικῆσαν Πνεῦμα Θεοῦ πρὸς ἐνότητα τὴν πνευματικὴν συνάγει τοὺς πάντας»²⁵.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

23. Οἰκουμένιου, ἸΙ πρὸς Ἐφεσ. ἐπιστ., PG 118, 1204.

24. Πρβλ. καὶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Ἰωάν. ὁμιλ. 11,2, PG 59,80: «Τῇ γὰρ ἐνώσει καὶ τῇ συναφείᾳ ἐν ἔστιν ὁ Θεὸς Λόγος καὶ ἡ σὰρξ, οὐ συγγύσεως γενομένης, οὐδὲ ἀφανισμοῦ τῶν οὐσιῶν, ἀλλ' ἐνώσεως ἀρρήτου τινὸς καὶ ἀφράστου. Τὸ δὲ ὅπως, μὴ ζῆται· ἐγένετο γὰρ, ὡς οἶδεν αὐτός». Πρβλ. καὶ εἰς Ἰωάν. ὁμιλ. 82,1, PG 59, 443. Ὁμοίως εἰς Ψαλμ. 44,10, PG 55, 199: «Ὁ μὲν γὰρ Ἰῶς, ἅτε ὁμοτύμιος ὢν, ἐκ δεξιῶν κάθηται, αὐτῇ δὲ (ἡ Ἐκκλησία) ἔστηκεν. Εἰ γὰρ καὶ βασιλισσά ἐστιν, ἀλλὰ κτιστῆς οὐσίας ἐστὶ. Πῶς οὖν ὁ Παῦλος φησι, «συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»; Ἀλλὰ πρόσεχε τῇ ἀκριβείᾳ· οὐχ ἀπλῶς εἶπε, «συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν», ἀλλ' «ἐν Χριστῷ», τ. ἔ. διὰ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ κεφαλὴ ἡμῶν ἄνω, φησὶν, ἐστίν, ἡμεῖς δὲ σῶμα, τῆς κεφαλῆς ἄνω καθήμεναι, καὶ ἡμεῖς τῆς τιμῆς μετέχοντες, εἰ καὶ ἐστήκαμεν».

25. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εἰς Ἰωάν. 17,20-21, PG 74,561. Ὁμοίως βλέπ. αὐτόθι 11,12, PG 75, 564: «Τοιαύτην τοιγαροῦν τὴν δοθεῖσάν μοι, φησὶν, ὁ Πάτερ, παρὰ σοῦ χάριν τε καὶ δόξαν, δῆλον δὲ ὅτι τὴν τοῦ ἐν εἶναι πρὸς σέ, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὡσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν. Προσεννούμεθα μὲν γὰρ ἀλλήλοις ἡμεῖς, κατὰ τοὺς ἡδὴ προαποδοθέντας τρόπους, ἐνούμεθα δὲ καὶ Θεῷ. Καὶ κατὰ τινὰ λόγον ἢ πῶς, σαφεστάτην ἡμῖν ὁ Κύριος ἐποίησατο τὴν ἐξήγησιν, καὶ τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας διαφανῆ καθιστάς τὴν ὄνησιν· «ἐγώ, φησὶν, ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὡσι τετελειωμένοι εἰς ἐν». Γίνεται μὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ὁ Ἰῶς, σωματικῶς μὲν ὡς ἄνθρωπος συνανακρινάμενος καὶ συνεχνούμενος δι' εὐλογίας τῆς μυστικῆς πνευματικῆς δὲ αὐτοῦ πάλιν, ὡς Θεός, τῇ τοῦ ἰδίου Πνεύματος ἐνεργείᾳ καὶ χάριτι τὸ ἐν ἡμῖν ἀνακίτων πνεῦμα πρὸς καινότητα ζωῆς καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως κοινωνοῦς καθιστάς. Συνδεσμος οὖν ἄρα τῆς ἐνότητος ἡμῶν τῆς πρὸς Θεὸν καὶ Πατέρα διαφαίνεται Χριστός, ἑαυτοῦ μὲν ἡμᾶς ἐξαρτήσας ὡς ἄνθρωπος, Θεῷ δὲ ὡς Θεὸς ἐνυπάρχων φυσικῶς τῷ ἰδίῳ γεννήτορι».

γ) Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας καὶ αἱ μυροφόροι γυναῖκες. Ὁ μὲν, διότι ὑπηρέτησεν εἰς τὸν ἐνταφιασμόν τοῦ Κυρίου, αἱ δέ, διότι ἤλειψαν μὲ μύρα τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου²⁴.

Ἰδιαιτέρως ὅμως ὡς δανειστῆς τοῦ Λόγου χαρακτηρίζεται εἰς τὴν ἰ. ὕμνογραφίαν πρῶτος ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ὅταν κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Κυρίου προσφέρῃ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, προκειμένου νὰ ἐπιθέσῃ ταύτην εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δεσπότου. Τὸ γεγονός ἀναπτύσσεται μὲ δραματικότητα εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 5 Κοντάκιον περὶ τῆς βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Ρωμανὸν τὸν Μελωδόν. Ὁ Βαπτιστής εἰς δραματικὸν διάλογον μετὰ τοῦ Χριστοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς βαπτίσεως ἐπιζητεῖ, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἐπίθεσιν τῆς χειρὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ λέγει:

Στροφή. στ' 1-10.

«Παραχωρῆσαί σοι ζητῶ τὴν τοῦ βαπτιστοῦ τάξιν·
αὐτὴ γὰρ σοὶ καὶ πρέπει·

ἐγὼ γὰρ χρεῖαν ἔχω τοῦ βαπτισθῆναι ὑπὸ σοῦ·
σύ δὲ ἔρχῃ πρὸς με καὶ προλαμβάνων αἰτεῖς,
ὃ βούλομαι αἰτῆσαι σε·
τί ζητεῖς παρ' ἀνθρώπου, φιλόανθρωπε; τί τὴν κεφα-
λήν σου
ὑποκλίνεις τῇ χειρὶ μου; οὐκ ἔχει γὰρ ἔθος πῦρ
κατέχειν·

οὐκ οἶδεν ἡ πτωχὴ πλουσίῳ δανείζειν·
ἰσχυρῶ ἢ ἀσθενῆς οὐκ ἀντερίζει·
τοῖς ἀμαρτωλοῖς ὡς χρήζουσι χρησιμεύσει·
σύ γὰρ ὑπάρχεις
τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον».

Ὁ δὲ Κύριος εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ διαλόγου, μετὰ τὸ τέλος τῶν λόγων τοῦ βαπτιστοῦ, ἀπαντᾷ ὅτι καλῶς μὲν ἐφοβήθη, πρέπον ὅμως εἶναι νὰ ἐκπληρώσῃ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ἔχει προουρισθῆ καὶ ὅτι πέραν τῆς δειλίας του χρεωστεῖ «λειτουργίαν» πρὸς Αὐτόν, τὴν ὁποῖαν ὀφείλει, ὅπως ἐκτελέσῃ. Παρὰ τὸ ἐπιβλητικὸν ὅμως ὕφος τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν ἐπομένῃν στροφήν ὁ τόνος ἐξελλίσσεται καὶ γίνεται περισσότερον ἡπιος, μέχρις ὅτου γίνῃ παρακλητικὸς, ὥστε νὰ ζητῇ εἰς τὸ τέλος τὴν χεῖρα τοῦ βαπτιστοῦ, ὡς δάνειον διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ οὕτω τὸ θεῖον θέλημα:

Στροφή. θ' 1-10.

«Νῦν ἐπτοήθης, βαπτιστά, καὶ ἔφριξας τὸ δρᾶγμα
ὡς μέγα· καὶ γὰρ μέγα·
μεῖζότερον δὲ τούτου κατεῖδεν ἡ σὴ συγγενῆς·
βλέπον πρὸς Μαρίαν καὶ ἐνθυμήθητι, πῶς
ἐκείνη μὲ ἐβάστασε·
πάντως ἐρεῖς μοι «τότε ἠθέλησας» Οὕτω καὶ νῦν
θέλω·
μὴ διστάσης, βάπτισόν με· τὴν δεξιὰν
μόνον δάνεισόν μοι·

24. Πρβλ. τὰ ἀπολυτικά «Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελών...» καὶ «Ταῖς μυροφόραις γυναῖξι παρὰ τῶ μνήμα ἐπιστάς...», Πεντηκοστάριον, τῇ Κυριακῇ τῶν μυροφόρων.

τὸ πνεῦμά σου οἰκῶ καὶ ἔχω σε ὅλον·
τὴν παλάμην οὖν τὴν σὴν πῶς οὐ κιχρᾶς μοι;
ἔνδον σοῦ εἶμι καὶ ἔξωθεν· τί μὲ φεύγεις;
στῆθι καὶ κράτει
τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον».

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δι' ὀλίγα δευτερόλεπτα δανεισμοῦ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰησοῦν ἦτο ἡ μεταβολὴ τοῦ βαπτιστοῦ καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ εἰς κατάστασιν δόξης, προερχομένη ἀπὸ τὴν προσέγγισιν αὐτοῦ, εἰ καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν θείαν αὐτοῦ φύσιν, πάντως πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Θείου Λόγου:

Στροφή ἰστ' 1-10.

«Νωθρὸν με ὄντα ὡς βροτὸν αὐτὸς ὡς Θεὸς πάντων
ἐνεύρωσε βοήσας·
«ἐπίθες μοι τὴν χεῖρα, ἀγῶ ἐνισχύσω αὐτήν»·
Πῶς γὰρ ἠδυναμένη, εἰ μὴ ἦν τοῦτο αὐτὸ
ὃ εἶπε καὶ ἐγένετο;
πῶς ἠυτόνουν βαπτίσει τὴν ἄβυσσον πῆλιнос ὑπάρχων,
εἰ μὴ πρῶτον ἐδεξάμην καὶ ἔλαβον δύναμιν ἐξ ὕψους;
αἰσθάνομαι γὰρ νῦν αὐτοῦ παρεστῶτος,
ὅτι οὐ ἤμην τὸ πρὶν πλεῖον ὑπάρχω·
ἄλλο τι εἶμι· ἠλλοίωμαι, ἐδοξάσθην
βλέπων, βαπτίζων
τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον».

Στροφή ἰζ' 1-10

«Οὐκέτι λέγω ὡς τὸ πρὶν «οὐ λύω τὸν ἱμάντα
τῶν σῶν υποδημάτων»·
ἰδοὺ γὰρ ἐκ βημάτων ἐπὶ τὴν κάραν προχωρῶ·
γῆν πατῶ οὐκέτι, ἀλλ' αὐτὸν τὸν οὐρανόν·
ὃ γὰρ τελῶ, οὐράνια·
μᾶλλον δὲ καὶ τὰ ἄνω παρέδραμον· ταῦτα γὰρ
βάσταζει,
ἀλλ' οὐ βλέπει ὃν βαστάζει· ἐγὼ δὲ νῦν βλέπω
καὶ βαπτίζω·
εὐφραίνου, οὐρανέ, καὶ γῆ, ἐπαγάλλου·
ἀγιάσθητε, πηγαί, αἱ τῶν ὑδάτων·
πάντα γὰρ φανεῖς ἐπλήρωσεν εὐλογίας,
πάντας φωτίζει
τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον».

Γ'

Ὡς κατ' ἐξοχὴν ὅμως δανείστρια τοῦ υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ θεωρεῖται εἰς ὀλόκληρον τὴν ἰ. ὕμνογραφίαν ἡ Παρθένος καὶ Θεοτόκος Μαρία, ὡς δανείσασα σάρκα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Θείου Λόγου. Πρῶτος, ὅστις διετύπωσε τὴν σχετικὴν ἔκφρασιν, φέρεται ὁ Μεθόδιος Πατάρων, ὁ ὁποῖος εἰς ῥητορικὸν ἐγκώμιον πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει ἐν ἀποστροφῇ πρὸς αὐτήν· «Ἡ δανείσασα τῷ ἀνευδεεῖ σάρκα, ἣν περ οὐκ εἶχεν, ἵνα ἦ ὁ Παντοδύναμος ὁ περ ἠὲ δόκησεν. Τί τούτου περιφανέστερον; τί τούτου ὑψηλότερον; ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πληρῶν, οὐ τὰ σύμπαντα κτήματα, σοῦ γεγένηται ἐπιδεῆς σὺ γὰρ ἐ-

δάνεισας Θεῶν θείαν σάρκωσιν, ἣν οὐκ εἶχε»²⁵. Πιθανώτατα ἡ περὶ δανεισμοῦ σαρκὸς ἰδέα ἦτο γνωστή, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, καὶ εἰς τὸν Ρωμανὸν τὸν Μελωδόν, ὁ ὁποῖος ἀναπτύσσει μετὰ δραματικότητος τὴν θείαν κάθαρσιν τῆς Θεοτόκου πρὸ τῆς συλλήψεως προκειμένου τὸ ἅγιον σῶμα αὐτῆς καταστῆ ἄξιον, ὅπως προσφερθῆ εἰς τὸ θεῖον Λόγον²⁶. Βραδύτερον ἡ ἰδέα αὕτη λαμβάνει ἔκτασιν καὶ ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τὰ Θεοτοκία καὶ εἰς τὴν Θ' ᾠδὴν τῶν κανόνων. Οὕτω λοιπὸν ὁ ὑμνογράφος Ἀβράμιος πρωτοσπαθάρης εἰς τὸ Θεοτοκίον τῆς α' ᾠδῆς τοῦ κανόνος εἰς τὸν Ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ λέγει περὶ τῆς Θεοτόκου: «δανείσασα σάρκα Λόγῳ τῷ κυριεύοντι πάσης τῆς κτίσεως». Ἐπίσης εἰς τὸ Θεοτοκίον τῆς δ' ᾠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ ἁγίου Νικολάου ἔτερος ὑμνογράφος λέγει σχετικῶς: «δανείσασα τῷ Θεῷ καὶ Δημιουργῷ ἀδιαφθόρως τὸ πρόσλημμα καὶ σώσασα τὴν φθαρεῖσαν τοῦ προπάτορος φύσιν καὶ τὸ κατὰκριμμα τῆς Εὐας λύσασα»²⁷.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἔχομεν ἀκόμη τρεῖς σημαντικὰς μαρτυρίας, δύο εἰς τὴν Ὀκτώηχον — Παρακλητικὴν καὶ τὴν ἄλλην εἰς τὸ Πεντηχοστάριον. Εἰς τὴν Παρακλητικὴν ὁ ὑμνογράφος Ἰωσήφ ὑμνεῖ:

«Ἀχραντε, ἡ σάρκα τῷ πλαστοουργῷ δανεισαμένη, σὺν ταῖς ἄνω δυνάμεσι, σὺν προφήταις ἅπασιν, Ἀποστόλοις καὶ μάρτυσι, τοῦτον πρέσβευε, οἰκτειρῆσαι καὶ σῶσαι με»²⁸.

Εἰς δὲ τὴν Ὀκτώηχον Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ὁμοίως ψάλλει:

«Ὁ θελήματι μόνῳ κόσμον πηξάμενος, ἐξ ἀχράντου σου μήτρας σάρκα δανείζεταί, ἄνωθεν αὐτὴν ἀναπλάσαι, βουλόμενος, ὃν ὑπερυψοῦμεν, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας»²⁹.

25. Βλ. Μεθοδίου Πατάρων, εἰς τὸν Συμεῶνα καὶ εἰς τὴν Ἄννην, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ὑπαπαντῆς· καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον PG 18, 371 (νόθον) (πρβλ. καὶ Ἄ. Κορακίδου — Ν. Γιανδρόγλου, Ἐκλεκτοὶ λόγοι Πατέρων, Ἀθήναι 1958 σελ. 97).

26. Βλέπε: 27 γ' 4-10.
«καὶ σαρκούται ἐκ μητρὸς ἦν ἐσάρωσε καὶ ἡγήασε· καὶ ὡσπερ λύχρον φωτὸς προσφέρει τὴν σάρκα τῷ πυρὶ καὶ τῷ ελαίῳ, τῷ τῆς Θεότητος καταυγᾶσας τὰ σύμπαντα· πῦρ γὰρ αἶε καὶ πηλὸς λύχρον ποιεῖ· οὕτως οὖν ἔλαμψεν ἐκ Θεότητος καὶ σαρκώσεως τὸ τοῦ λύχρου φῶς, Χριστός, ἡ ζωὴ καὶ ἀνάστασις».

27. Τὰ ἀνωτέρω δύο ἀποσπάσματα εὐρηγὰν εἰς τὴν ἀδημοσίευτον ὑμνογραφικὴν συλλογὴν τοῦ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. Βλ. τοῦ αὐτοῦ, ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ ὑμνογραφίᾳ, Παρίσι 1930 σελ. 16.

28. Βλ. Παρακλητικὴν Θεοτοκίου στ' ᾠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ Προδρόμου τῆς τρίτης τοῦ γ' ἡχοῦ. Πρβλ. Γ. Μπεκατώρου, Παρακλητικὴ, ἄρθρον ἐν Θρ. Ἡθ. Ἐγκυκλ. Τόμ. 10 στ. 34· πρβλ. καὶ Σωφρ. Εὐστρατιάδου, αὐτόθι.

29. Βλ. δευτέρου τροπάριον τῆς 8ης ᾠδῆς τοῦ κανόνος τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ὄρθρον τῆς Κυριακῆς τοῦ πλ. β' ἡχοῦ. Πρβλ. καὶ Γ. Μπεκατώρου, ἐνδ' ἀνωτέρω σ. 34.

Τελευταία δὲ καὶ σπουδαία μαρτυρία εἶναι ὁ εἰρμὸς τῆς Θ' ᾠδῆς τοῦ κανόνος τῆς Πεντηχοστῆς:

«Μὴ τῆς φθορᾶς διαπεῖρα κυφορήσασα, καὶ παντεχνήμονι Λόγῳ σάρκα δανείσασα, Μῆτερ ἀπειρανδρε, Παρθένε Θεοτόκε, δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου, χωρίον τοῦ ἀπειροῦ πλαστοουργοῦ σου, σὲ μεγαλύνομεν»³⁰.

Τὴν Θεολογίαν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ δανείου ἀνέπτυξεν ἐκ τῶν νεωτέρων διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἄγ. Νικοδήμος ὁ Ἁγιορείτης εἰς ἐκτενὲς σχόλιον πρὸς τὸν ἀνωτέρω εἰρμόν³¹. Βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Θεολογίας αὐτῆς εἶναι ὅτι τὸ δάνειον τοῦτο τῆς Θεοτόκου εἶναι «ἐσωτερικὸν καὶ φυσικὸν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς πᾶν ἄλλο ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι, εἰ μὴ δάνεια («ἐξωτερικά»).

Τὰ ἀποτελέσματα δὲ τῆς τοιαύτης δανειοδοτήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπὸ τῆς Παρθένου Μητρὸς εἶναι κατὰ τοὺς Πατέρας· πολὺ σημαντικὰ: α) Τὸ δάνειον τοῦτο ὡς «φυσικὸν» εἶναι παντοτινόν, μὴ δυνάμενον νὰ ἐπιστραφῇ³². β) Ὁ Θεὸς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὑποχρεωμένος εἰς τὴν Παρθένου Μαρίαν. Πρῶτος τὴν ἰδέαν ταύτην φέρεται ὅτι δίδει πάλιν ὁ Μεθόδιος: «Εὐγε, εὐγε, ἡ ὑπόχρεων ἔχουσα τὸν πάντων δανειστὴν. Πάντες μὲν Θεῷ ἐποφείλομεν, σοὶ δὲ ἐποφείλεται, ὁ γὰρ εἰπὼν, «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα» πολλῶ μᾶλλον αὐτὸς ἐν τούτοις ἐξετάζεσθαι ἐλόμενος, φυλάξειε τὴν χά-

30. Ὑμνογράφος τοῦ κανόνος θεωρεῖται ὁ Κοσμάς ὁ Μελωδός, βλ. Νικοδήμου Ἁγιορείτου, Ἐορτοδρόμιον, Βενετία 1836 σελ. 548. Πρβλ. Π. Χρήστου, Κοσμάς ὁ Μελωδός, ἄρθρον ἐν Θρ. Ἡθ. Ἐγκυκλ. τόμ. 7 στ. 886. Κατὰ τὸν Σωφρόνιον Εὐστρατιάδην, ὑμνογράφος τοῦ κανόνος εἶναι ὁ Ἀρκλάς. Βλ. Ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ ὑμνογραφίᾳ, αὐτόθι, Εἰρμολόγιον, 1932.

31. Ἐορτοδρόμιον σελ. 548· ὅρα δὲ ὅτι ὁ Μελωδὸς δὲν εἶπε ὅτι ἡ Παρθένος ἔδωκεν, ἢ παρέσχεν, ἢ ἄλλην τοιαύτην λέξιν, ἀλλ' ὅτι ἐδάνεισε σάρκα εἰς τὸν παντεχνήμονα Λόγον τοῦ Πατρὸς, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι ἡ Θεοτόκος διὰ τοῦ τοιούτου δανείου ἔκαμε χρεώστην εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς τῶν Ἰδίων τοῦ Θεοῦ, ἐδανείσθη γὰρ οὗτος ἀπὸ αὐτῆς, ὅχι δάνειον ἐξωτερικόν, χρημάτων θετέον, ἢ ὑποστατικῶν, τὸ ὁποῖον καθὼς προσκαιρῶς πέρνεται, οὕτω προσκαιρῶς καὶ ἀποδίδεται ὡς ἐξωτερικὸν παρὰ τῶν δανειζομένων ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐδανείσθη δάνειον ἐσωτερικὸν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως: ἦτοι ἐξ αὐτῶν τῶν φυσικῶν καὶ πανάγων αἱμάτων τῆς Θεοτόκου· ὅθεν ὡς φυσικὸν δάνειον, εἶναι καὶ παντοτινόν· διὸ ἀκαλούθως καὶ ὁ Ἰῖδς τοῦ Θεοῦ χρεώστης παντοτινὸς εὐρίσκειται εἰς τὴν μητέρα του.

Τὶ δὲ ἐκ τούτου συμπεραίνομεν; ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἰῖδς τοῦ Θεοῦ ἦτον χρεώστης εἰς τὴν Μητέρα του, διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν χρεωστικῶς ἔπρεπε νὰ δοξάσῃ αὐτὴν μὲ ὅλας τὰς θεοπρεπεῖς δόξας καὶ τιμὰς μὲ ὅσας ποτὲ δὲν ἐδόξασεν ἄλλο κτίσμα· δευτέρον δὲ χρεωστικῶς πρέπει νὰ εἰσακούῃ τὰς ἱκεσίας καὶ αἰτήσεις ὅπου τῷ προσφέρει ἡ Μήτηρ του. Ὅθεν καὶ Γεώργιος ὁ Νικομηδείας ἐν τῷ εἰς τὴν ὑπαπαντὴν λόγῳ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς τὴν Θεοτόκον λέγει: «τὴν σὴν γὰρ δόξαν ὁ κτίστης ἰδίαν εἶναι οἰόμενος ὡς Ἰῖδς, σχεδὸν λύων τὸ χρέος, ἐκπληροῦ τὰς αἰτήσεις».

32. Τοῦτο προερχόμενον ἐκ τῆς ἀνωτέρω διδασκαλίας τοῦ ἁγ. Νικοδήμου διδάσκειται διὰ ζώσης ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγ. Ὄρους (τοῦ ὄρους τῆς Παναγίας), ὡς ἀκούομεν τοῦτο κατὰ τὰς ἐκεῖ ἐπισκέψεις μας, ἰδίως ὑπὸ τοῦ γέροντος μοναχοῦ Ἀθανασίου, τοῦ βιβλιοθηκαρίου τῆς Ἱ. Μ. τῶν Ἰβήρων.

ριν και τὸ ἴδιον δόγμα τῆ διακονησαμένη τὴν αὐθαίρετον γέννησιν, και δοξάσει θεοπρεπῶς, ἣν ἐπεγράψατο ἀπάτωρ ὡς ἀνανδρον Μητέρα»³³. γ) Κατὰ τὸ ἀπόσπασμα δὲ τοῦτο και τὴν παράλληλον πρὸς τοῦτο διδασκαλίαν τοῦ Ἀγ. Νικοδήμου ὡς ἀνωτέρω, «χρεωστικῶς ἔπρεπε νὰ δοξάσῃ αὐτὴν με ὅλας τὰς θεοπρεπεῖς δόξας και τιμὰς με ὅσας ποτὲ δὲν ἐδόξασεν ἄλλο κτίσμα». Και δ) ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους χρεωστικῶς και μετὰ χαρᾶς ἐκπληροῖ τὰς ἰκεσίας τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἰδέα αὕτη, ὡς ἀναφέρει και ὁ Ἀγ. Νικοδήμος, εἶναι τοῦ Γεωργίου Νικομηδείας, ὁ ὁποῖος σχετικῶς λέγει: «ὕψηλότεραν σε τῶν οὐρανῶν και τῶν ποιημάτων ἀπάντων, ὁ ἐκ σοῦ γεννηθεὶς προέστησε, και δι' ὧν παραδόξως ἐν σοὶ ἐνεργεῖ, τὸ βέβαιον ἔδειξε. Τούτων τὴν ἐπίτευξιν ἀπόνως ἔχεις· τούτων ἀμέσως ποιῆ πρὸς τὸν κτίστην τὴν διάλεξιν· τέρπεται τῆ αἰτήσῃ· χαίρει τῆ παρακλήσει· οὐκ ἀντιτείνει πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν· και γὰρ οἰκειαν τὴν σὴν ἡγεῖται δόξαν· και ὡς Ὑἱὸς ταύτῃ ἐπαγαλλόμενος χρεωστικῶς ἐκπληροῖ τὰς αἰτήσεις»³⁴.

Αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι διδασκαλίες, ἔχουσαι τὴν βασικὴν αὐτῶν ἔκφρασιν ἐν τῇ ὕμνογραφίᾳ, δὲν εἶναι ἰδεολογικῶς ἀντίθετοι πρὸς τὴν ἁγ. Γραφήν, ὡς εἶδομεν, καθὼς ἐπίσης θεμελιοῦνται και ἐπὶ τῆς ἰ. παραδόσεως και δὴ και τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ διδασκαλία περὶ δανείου ἐν μέρει συμβαδίζει πρὸς τὴν περὶ μισθοῦ και ἀνταποδόσεως τῶν ἀγαθῶν ἔργων διδασκαλίαν τῆς ἁγ. Γραφῆς και τῆς ἰ. παραδόσεως. Ἀλλ' ἐὰν ἐκείνη ἐδέχθη τὴν κριτικὴν τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς και ἰδίως τοῦ Καντίου περὶ ὠφελιμισμού ἐν τῷ χριστιανισμῷ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπήντησαν οἱ χριστιανοὶ φιλόσοφοι — ψυχολόγοι³⁵, εἰς τὴν ἐν λόγῳ διδασκαλίαν αἱ σχέσεις Θεοῦ και ἀνθρώπου τίθενται πλέον περισσότερον ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς ἐλευθέρας προσφορᾶς πρὸς τὸν Θεὸν και τῆς δημιουργίας ἐλευθέρως, ζωντανοῦ δεσμοῦ ἀλληλεξαρτησίας, τρόπον τινά, Θεοῦ και ἀνθρώπων.

33. Βλ. ἐνθ. ἀνωτέρω σ. 373 α.

34. Βλ. Εἰς τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, λόγος στ' PG 100, 1440' πρὸς και ἁγ. Νικοδήμον, ἐνθ' ἀνωτέρω. Εἰς τὸ τελευταῖον γίνεται λόγος περὶ τοῦ λόγου εἰς τὴν ὑπαπαντήν, προφανῶς ἐκ παραδρομῆς.

35. Βλ. Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ λόγου κεφ. V. Πρὸς Jos Mausbach — Peter Tischleder, Katholische Moralthologie, 3 τόμοι Münster i. W. 1934-38 τόμ. I σελ. 62-79. Εἰσαγγ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου, Ἀθήναι 1958 σελ. 143.

Τοῦτο πιστεύομεν ὅτι δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας, διότι νομίζομεν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω διδασκαλία δὲν διανοίγει ἀπλῶς ἓνα δρόμον εἰς τὴν Ἐρησικευτικὴν ζωὴν μας, ἢ τὴν «Μαριολογίαν» κατὰ τοὺς δυτικούς και ἐν γένει τὴν ἀγιολογίαν τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλὰ ἀναπτύσσει ἐντὸς τοῦ πνεύματος τοῦ ὀρθοδόξου μυστικισμού μίαν θεολογίαν πολὺ περισσότερον αἰσθητὴν και διὰ τοῦτο ζῶσαν, παρέχουσαν πλείστας θετικὰς δυνατότητας εἰς τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον, ὅπως μετὰ κατανύξεως και βάθους προσεγγίξῃ τὸν Θεὸν και συνάπτῃ ὁ χοῖκὸς ἄνθρωπος δεσμούς πολὺ στενοὺς μετὰ τοῦ πνευματικοῦ και ἀπείρου Θεοῦ.

Τὸ περὶ «δανεισμοῦ» θέμα, ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, μέχρι σήμερον οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν διαπραγματεύσιν ἔσχεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλ. γραμματεία και τῇ νεωτέρᾳ θεολογικῇ βιβλιογραφίᾳ. Πέραν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὀλίγων τινῶν στοιχείων δὲν ἔτυχεν ἄλλης συζητήσεως και ἐμβαθύνσεως, ἥτις θὰ ἀνέπτυξε τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ με πλοῦτον σκέψιν, ἰδεῶν και ἔκφρασεων, ὅπερ θὰ ἔδιδεν ἀσφαλῶς ὕλικὸν διὰ μίαν συστηματικώτερον μελέτην τοῦ θέματος.

Ἡ ὕμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, λαμβάνει καθιερωμένα δόγματα ἐκ τῆς θεολογίας ἢ τονίζει σχετικὰς ἰδέας, τόσον πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ νοήματος αὐτῶν, ὅσον και διὰ τὴν θερμότεραν ἐσωτερικὴν βίωσιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς πιστευσούσης ψυχῆς και τὴν ἔκφρασιν αὐτῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς λατρείας. Οἱ ὕμνοι τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν οὕτω γνήσια Ἐρησικευτικὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὴν προσευχὴν και τὴν Ἐκκλ. διδασκαλίαν, ἐπηρεάζουν δὲ βαθύτατα τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ ὀδηγὸν λοιπὸν τὴν ἰ. ὕμνολογίαν, θὰ ἦτο δυνατὸν κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ ἀναπτυχθῇ διὰ τῆς σχετικῆς μελέτης τῶν πηγῶν και τὸ περὶ «δανεισμοῦ» θέμα. Ὅπως δὴποτε ἡ εἰδικώτερα μελέτη και ἡ βαθύτερα ἐρμηνεία τῶν βιβλικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν και τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἠρουνήθησαν θεολογικῶς πλήρως και ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὸ θέμα μας, πιστεύομεν ὅτι θὰ προσεπύριζον πλοῦσιον ὕλικόν. Ἐξ ἄλλου νομίζομεν ὅτι θὰ ἦτο πολὺ χρήσιμος και ἡ συστηματικὴ μελέτη τοῦ θεματός μας ἐκ τῶν Πατέρων και ἐν γένει τῶν κειμένων τῆς ἰ. παραδόσεως.

(Τέλος)

A. ΚΟΡΑΚΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἵπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ ἔμφυλιου πολέμου τῆς Νιγηρίας.

Αἱ εἰς ἄλλην σελίδα τοῦ παρόντος φύλλου τῆς «Ἐκκλησίας» δημοσιευόμεναι δύο ἐκκλήσεις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου τῆς Μπιάφρα εἶθε νὰ εὗρουν τὴν δέουσαν ἀπήχησιν.

Ἐκ τῶν ἐκκλήσεων αὐτῶν ἡ μία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Νιγηρίας στρατηγὸν Γκοονὸν καὶ ζητεῖ τὴν δραστηρίαν προσωπικὴν του παρέμβασιν διὰ τὴν ἀμβλυνσιν τῶν παθῶν, ἀμνηστευσιν τῶν ἀντιπάλων καὶ ἐδραίσωσιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὴν δεινῶς δοκιμασθεῖσαν περιοχὴν καὶ τὴν προστασίαν τῆς νέας γενεᾶς αὐτῆς, ὥστε ἐν ὁμοιοῖα καὶ ἀγάπῃ νὰ συνεχίσῃ αὐτὴ συμβαλλομένη εἰς τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἑτέρα ἐκ τῶν ἐκκλήσεων τοῦ Μακαριωτάτου καλεῖ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅπως οὗτος δώσῃ τὸ «παράν» του εἰς τὴν πανανθρωπίνην ἐπιστροφάτευσιν ἀγάπης ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῆς Μπιάφρα, ἐνισχύον χρηματικῶς τὰ θύματα τοῦ ἔμφυλιου πολέμου τῆς Νιγηρίας διὰ τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συσταθείσης ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου Ἐπιτροπῆς Βοηθείας διὰ τὴν Μπιάφρα. Ἀληθῶς «δὲν εἶναι δυνατόν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ ἰδίως τὰ ἄθῳα παιδιὰ νὰ πεθαίνουν ἀπὸ πείναν ἢ νὰ εἶναι ἄρρωστοι ἢ τραυματισμένοι καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ μὴ ἀσπιρίνη, διὰ νὰ ρίξῃ τὸν πυρετὸν των ἢ ἕνας ἐπίδεσμος καὶ ὀλίγη ἀποστειρωμένη γάζα, διὰ νὰ δεθοῦν αἱ πληγαὶ των».

Νέον φυτώριον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου ἐπίσημος ἑναρξίς τῆς λειτουργίας τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρυμάτος Κληρικῶν Ἑλλάδος τελοῦσης Σχολῆς Διακονισσῶν Ἀδελφῶν καὶ Νοσοκόμων («Ἡ Ὀλυμπιάς») εἶναι γεγονός ἐλπιδοφόρον καὶ ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως.

Ἡ Σχολὴ αὕτη, προστιθεμένη εἰς τὴν ἀπὸ ἐτῶν καρποφόρως λειτουργοῦσαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀστολικῆς Διακονίας («Σχολὴν Διακονισσῶν-Κοινωνικῶν Λειτουργῶν»), ἐνθεν μὲν θὰ ἐκπαιδεύῃ στελέχη τοῦ νοσοκομειακοῦ ἔργου, ἐμπνεόμενα ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς καθ' ὄλου χριστιανικῆς διακονίας, ἐτέρωθεν δὲ θὰ ὑποβοηθῇ τὸν σχηματισμὸν πρῆγος τάγματος διακονισσῶν, προαγοσῶν τὸ ἐν ταῖς τάξεσι τῶν γυναικῶν ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας συμφώνως πρὸς τὰ πρότυπα τῆς παλαιοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς τάξεως τῶν διακονισσῶν, τὴν ὁποίαν ὑπομιμνήσκει ἡ ἐπιτυχῆς ὀνομασία τῆς Σχολῆς («Ἡ Ὀλυμπιάς»).

Ἡ ἐπιμελὴς ἐκλογὴ τῶν εἴκοσι σπουδαστριῶν, γενομένη ἐκ πολλῶν δεκάδων νεανίδων, προσελθουσῶν προθύμως πρὸς φοίτησιν ἐπὶ τρία ἔτη εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην καὶ πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἐσωτερικῆς των ζωῆς ἐν εἰδικῷ οἰκοτροφείῳ, δημιουργεῖ τὴν ζωηρὰν ἐλπίδα, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Σχολὴ θὰ ἀποτελέσῃ ἐν νέον θαλερὸν φυτώριον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Φαίνονται πολὺ σύγχρονοι.

Μεθ' ἱκανοποιήσεως ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς κ. σμος ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ διαπρεπὴς ρωμαιοκαθολικὸς θεολόγος καὶ συγγραφεὺς π. Κογκιὰρ εἰς πρόσφατον συνέντευξίν του ἐτόνισεν, ὅτι πρέπει (νὰ ἐπανασυνδεθῶμεν εἰς ἓνα Χριστιανισμὸν πλησιέστερον εἰς τὰς πηγὰς του καὶ ὀλιγώτερον ἐπηηρεασμένον ἐκ τοῦ δυτικοῦ πνεύματος. Εἶναι γεγονός, ὅτι σήμερον πολλοὶ νέοι σπουδασταὶ Σεμναριῶν ἢ νέοι εὐσεβεῖς αἰσθάνονται περισσότερον ἀνέτως μὲ τὸς Πατέρας καὶ πρὸ πάντων τοὺς «Ἑλληνας Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας παρὰ μὲ ἐκείνους τοῦ Μεσαίωκου». Καὶ προσθέτει, ὅτι οἱ μεγάλοι Πατέρες τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου αἰῶνος, ἂν καὶ χρονικῶς εἶναι τόσον ἀπομακροσμένοι ἐξ ἡμῶν, ἐν τούτοις «φαίνονται εἰς ἡμᾶς πολὺ σύγχρονοι, διότι σκέπτονται μὲ τρόπον περισσότερον ἱστορικὸν καὶ μὲ πλήρη ἐκτίμησιν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα».

Ἄν οἱ Δυτικοὶ βλέπουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς «Ἑλληνας Πατέρας, ποίαν στάσιν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ἐναντι αὐτῶν ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Ἑλληνες;

Τὸ «Χριστιανικὸν Θέατρον».

Ὁρθῶς ὁ Τύπος ἐξήγε τὸν ἀπολογισμὸν τῆς δραστηριότητος τοῦ «Χριστιανικοῦ Θεάτρου» κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν. Ἡ ἀξιεπαίως προσπάθεια τοῦ καλλιτεχνικοῦ τούτου Ὄργανισμοῦ ἐν μέσῳ τῶν ἀντιξοοτήτων καὶ δυσμενῶν συνθηκῶν ἀποτελεῖ εὐδοίωνον συμβολὴν εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἀνυψώσεως τῆς πνευματικῆς στάθμης τῆς καλλιτεχνικῆς κινήσεως τῆς Πατρίδος μας.

Ἀσφαλῶς, ἡ ἐνίσχυσις τοῦ «Χριστιανικοῦ Θεάτρου» ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ ἐτοιμότης πρὸς οργανικωτέραν σύνδεσιν τῆς ὅλης προσπάθειας πρὸς τὰς κρυσταλλίνας πηγὰς τῆς ἑλληνορθόδοξου πνευματικῆς παραδόσεως ἀποτελοῦν δύο θεμελιώδεις προϋποθέσεις, ἵνα ἡ μετ' ἀποστολικῶν ζήλου ἐκδηλουμένη δραστηριότης τοῦ «Χριστιανικοῦ Θεάτρου» συγκινήσῃ ἐδρότερα στρώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἀποβῇ εἰς σπουδαῖον μορφωτικὸν παράγοντα αὐτοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὴν ἀκόλουθον ἐκκληριν διὰ τὰ θύματα τοῦ πολέμου τῆς Μπιάφρα:

«Ἀγαπητοί μου,

Εἰς τὴν πανανθρωπίνην ἐπιστράτευσιν ἀγάπης ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῆς Μπιάφρα πρέπει καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ δώσωμεν τὸ «παρών». Δὲν εἶναι δυνατὸν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ ἰδίως τὰ ἄθῳα παιδιὰ νὰ πεθάνουν ἀπὸ πείναν ἢ νὰ εἶναι ἄρρωστοὶ ἢ τραυματισμένοι καὶ νὰ μὴ ὑπάρχη μία ἀσπρίνη διὰ νὰ ρίξη τὸν πυρετὸν των, ἢ ἕνας ἐπίδεσμος καὶ ὀλίγη ἀποστεριωμένη γάζα διὰ νὰ δεθοῦν αἱ πληγαὶ των.

Διὰ νὰ δοθῇ λοιπὸν ἡ δυνατότης νὰ συμπαρασταθῇ καὶ ὁ λαὸς μας εἰς τὰ θύματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Νιγηρίας, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνέστησεν Ἐπιτροπὴν Βοηθείας διὰ τὴν Μπιάφρα. Ἡμεῖς ποῦ ὅσον ὀλίγοι ἐδοκιμάσαμεν τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς δυστυχίας ποῦ προκαλοῦν οἱ πόλεμοι ἄς δεῖξωμεν μὲ τρόπον πρακτικὸν καὶ ἄμεσον τὴν συμπάθειάν μας καὶ τὴν χριστιανικὴν μας ἀγάπην. Ἄς ἀποστείλωμεν ἀμέσως τὴν βοήθειάν μας εἰς τὸν λογαριασμὸν ὑπ' ἀριθμ. 141/480017 τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ποῦ ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει ἀνοίξει δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἢ προσφορὰ τῆς βοηθείας μας πρέπει νὰ γίνῃ εἰς χρῆμα, διὰ νὰ εἶναι περισσότερο ἀποτελεσματικὴ.

Παραλλήλως, ἄς ἐνθυμούμεθα ἰδιαιτέρως τοὺς δοκιμαζομένους κατοίκους τῆς Νιγηρίας εἰς τὰς καθημερινὰς προσευχὰς μας, ὁ δὲ Κύριος, ὁ ὁποῖος θὰ βλέπῃ, ὅτι ἡ προσφορὰ μας δίδεται ἀπὸ τὸ ξεχείλισμα τῆς καρδιάς μας, ἄς εὐλογῇ καὶ ἐκεῖνους καὶ ἡμᾶς.

Θὰ μᾶς διαβεβαιώνη: «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Εὐχέτης πρὸς Κύριον
† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ».

Ἐπίσης, ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Νιγηρίας στρατηγὸν κ. Γκοουὸν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Ἐξοχώτατε,

Τὸ πλήρωμα τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔχει, ὅπως καὶ ὀλόκληρος ὁ κόσμος, συγκινητὴ βαθύτατα ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τοῦ Λαοῦ σας καὶ προσβλέπει εἰς τὴν δραστηρίαν προσωπικὴν παρέμβασιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος διὰ τὴν ἀμβλυνσιν τῶν παθῶν, ἀμνηστευσιν τῶν ἐπαναστατησάντων καὶ ἐδραίωσιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὴν δεινῶς δοκιμασθεῖσαν Χώραν σας καὶ τὴν προστασίαν τῆς νέας γενεᾶς αὐτῆς, ὥστε ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ νὰ συνεχίσῃ αὕτη συμβάλλουσα εἰς τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ».

Ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον, συνεδρίασαν ἐν τοῖς γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (Ἰαοῦ 1) καὶ ἐν τῇ αἴθουσῃ τοῦ Δικαστηρίου τὴν 12ην καὶ 13ην μεσοῦντος μηνὸς ἔ. ἔ., ἐξεδίκασε τὰς κάτωθι ὑποθέσεις:

1. τοῦ Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Τσοῦρδα ἢ Δημητρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, κατηγορουμένου ἐπὶ κιναιδισμῶ, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

2. τοῦ Ἀρχιμ. Δαμασκηνοῦ Βελισσαρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιλκισίου, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀνθίκοις πράξεσιν, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

3. τοῦ Ἱερέως Εὐαγγέλου Δούλη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης, κατηγορουμένου διὰ τέλεσιν γάμου ἄνευ ἐπισκοπικῆς ἀδείας, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν μηνιαίας ἀργίας μετὰ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.

4. τοῦ Ἱερέως Νικήτα Σαματελοπούλου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὃν παρέπεμψεν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Μεσσηνίας πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ φακέλλου του καὶ ἐκδίκασιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας.

5. τοῦ Ἀρχιμ. Φιλοθέου Μπαίλα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου. Τὴν συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀνέβαλεν δι' ἄλλην δικάσιμον.

6. τοῦ Διακόνου Νεκταρίου Γιαμαίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀποβολῇ τοῦ ἱερατικοῦ Σχήματος, εἰς ὃν ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀπὸ τοῦ διακονικοῦ βαθμοῦ καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

7. τοῦ Ἱερέως Ἀριστοτέλους Δημοπούλου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀνέβαλε διὰ τὴν δικάσιμον τῆς 12-2-70.

8. τοῦ Ἀρχιμ. Ἀγλαίου Κοντεκάκη τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὃν ἠθώφωσεν.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 6 μέχρι 20 Ἰανουαρίου ἔ. ἔτους:

Ἐτέλεσε τὴν 14 Ἰανουαρίου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν Ἐπιμνημόσυνον Δέησιν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ πλησίον τοῦ χωρίου Βίλλια ἀεροπορικοῦ δυστυχήματος, παρουσίᾳ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ μελῶν τῆς Κυβερνήσεως.

— Τὴν 18 Ἰανουαρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἐορτάζοντα ἱερὸν Ναὸν Ἀγίου Ἀθανασίου Θησείου.

Προέστη τὴν 8 Ἰανουαρίου εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Τρικάλων τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κυροῦ Διονυσίου.

— Τὴν 13 Ἰανουαρίου εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας κατὰ τὴν κηδεῖαν τῶν θυμάτων τοῦ ὡς ἄνω ἀεροπορικοῦ δυστυχήματος.

Συνειργάσθη τὴν 12 Ἰανουαρίου μετὰ τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων κ. Ν. Σιῶρη.

Προήδρευσε τὴν 9 Ἰανουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασιματείου Κληροδοτήματος, τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE.

— Τὴν 12 Ἰανουαρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Βασιλικῆς Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος.

Παρέστη τὴν 17 Ἰανουαρίου εἰς τὴν τελετὴν τῆς κοπῆς τῆς βασιλόπιττας τῶν μελῶν τῶν Ἐνοριακῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁμιλήσας καταλλήλως.

Ἐπεσκέφθη τὴν 14 Ἰανουαρίου εἰς τὸ 401 Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον τοὺς ἐπιζήσαντας τοῦ ὡς ἄνω τραγικοῦ ἀεροπορικοῦ δυστυχήματος.

Παρέκαθησε τὴν 6 Ἰανουαρίου εἰς δεῖπνον τῆς Ἀδελφότητος «Εὐσέβεια».

— Τὴν 11 Ἰανουαρίου εἰς γεῦμα τοῦ Ἰδρύματος «Παντοκράτωρ» Παλαίου Φαλήρου, ὡς καὶ εἰς δεῖπνον εἰς τὸν Οἶκον Φοιτητρίας τῆς Ἁγίας Βαρβάρας.

— Τὴν 18 Ἰανουαρίου εἰς γεῦμα τῆς Φοιτητικῆς Ἐστίας τοῦ Βασιλικῆς Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος.

Προέπεμψε τὴν 18 Ἰανουαρίου εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν ἀναχωροῦντα διὰ τὴν Λευκωσίαν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Μακάριον.

Ἐδέχθη τὴν 7 Ἰανουαρίου τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κ. Κων. Γεωργακόπουλον, τὸν τέως ἀστυνομικὸν κ. Δ. Καλογερόπουλον, τὸν κ. καὶ τὴν κ. Παπαγεωργίου καὶ τὴν κ. Ἀφροδίτην Λαναρά.

— Τὴν 12 Ἰανουαρίου τὸν δικηγόρον κ. Δ. Βαλληνδράν.

— Τὴν 13 Ἰανουαρίου τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Κων. Δοξιάδην καὶ τὸν στρατηγὸν κ. Παπαλουκᾶν.

— Τὴν 17 Ἰανουαρίου τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Μακάριον, τὸν Ὑποδιοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος κ. Κων. Παπαχαλαράμπους καὶ τὸν Ἑλληνοαμερικανὸν κ. Ghecas.

— Τὴν 19 Ἰανουαρίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σουηδίας κ. Πολύευκτον, τὸν μοναχὸν κ. Γεράσιμον Μικραγιαννανίτην, τὸν στρατηγὸν κ. Παπαρόδου, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους κ. Γεράσιμον Κωνσταντάτον καὶ τὸν Α' Γραμματέα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας κ. Barington King.

— Τὴν 20 Ἰανουαρίου τὸν ἐν Ἀθήναις Πρέσβυν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας κ. Λίμπουργκ, τὸν πᾶρεδρον τοῦ Α.Σ.Δ.Υ. κ. Δ. Οἰκονόμου, ἐπιτροπὴν ἀδιορίστων θεολόγων, τὸν σύμβουλον Δημοσίων Σχέσεων κ. Π. Κυριτσόγλου, τὸν Τμηματάρχην τοῦ Σ.Ε.Κ. κ. Ἀ. Βούλγαρη, τὸ Συμβούλιον τῶν Λειτουργῶν Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, τὸν δικηγόρον κ. Μιχαλακόπουλον καὶ τὸν Τμηματάρχην τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας κ. Ν. Βεκίρην.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Νικόλαος ὁ ΣΤ', εἰς πρόσφατον συνέντευξίν του, εἶπε διὰ τὸν ρόλον τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ὁρθοδοξία δύναται νὰ παίξῃ σπουδαιότατον ρόλον, κυρίως εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν, Κένυα, Οὐγκάντα, Ταγκανίκα. Ἐκεῖ ὑπάρχουν 60.000 ὀρθόδοξοι μὲ μαύρους ἱερεῖς. Ἐὰν

μυρρέσωμεν καὶ τοὺς καθοδηγήσωμεν, ἀσφαλῶς θὰ πληθύνουν. Τὸ τελευταῖόν μου ταξίδιον αὐτὸν τὸν σκοπὸν εἶχε, νὰ ἔλθω κοντὰ εἰς τὸ ποίμνιον. Ἔγιναν ὁμαδικαὶ βαπτίσεις. Ἐστείλαμεν ἐκεῖ ἀξιόους ἱεράρχας. Συναντοῦν δυσκολίας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιμεινώμεν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ζητῶ ἀξιόους καὶ μορφωμένους κληρικούς ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν».

Ἀναφερόμενος εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὰς δυσκολίας ποῦ ἀντιμετωπίζει σήμερον τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, ὁ Μακαριώτατος εἶπε τὰ ἑξῆς: «Τὰ προβλήματα μας εἶναι πολλά, τὸ δὲ μεγαλύτερον εἶναι τὸ οἰκονομικόν. Τὰ ἔξοδά μας ἀνέρχονται εἰς 30.000 λίρας Αἰγύπτου ἐτησίως. Τὰ εἰσοδήματά μας ἀπὸ τὰ ἀκίνητα μόλις φθάνουν τὰς 12.000 λίρας. Διὰ τοῦτο τὸ ἔλλειμμα εἶναι τεράστιον. Ἀπὸ τοὺς ναοὺς δὲν ἔχομεν κανέν ἔσοδον.

Ἐν συνεχείᾳ, ἀναφερόμενος εἰς τὴν νεολαίαν, ὁ Μακαριώτατος εἶπε: «Δι' ἐμὲ ἡ νεολαία εἶναι τὸ πᾶν. Ἄν τὴν χάσωμεν, χάνομεν τὰ πάντα. Ἐκεῖ πρέπει νὰ στραφῇ ὅλη μας ἡ προσοχή. Εὐτυχῶς, εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει τὸ φαινόμενον τῆς ἀχαλινώτου ροπῆς πρὸς τὰ κάτω, ποῦ ὑπάρχει ἄλλοῦ».

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Βενέδικτος εἶχεν ἀλλεπαλλήλους συσκέψεις μετὰ τοῦ Ὑφυπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Κ. Βοβολίνη, τὸν ὁποῖον συνώδευσαν κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους ὁ ἐν Ἀθήναις Ἐξάρχος τοῦ Παναγίου Τάφου Ἱερώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως κ. Χρυσάνθος, ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων καθηγητῆς κ. Σπ. Μαρινᾶτος καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν κ. Παῦλος Μυλωνᾶς. Οὗτοι παρηκολούθησαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς συντελουμένας, μερίμνη τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως, ἀναστηλωτικὰς ἐργασίας εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ὅπου ἡ Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης θέλει νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν ὁμώνυμον Θεολογικὴν Σχολήν.

Ὁ κ. Ὑφυπουργὸς καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν καθηγηταὶ ἐπεσκέφθησαν εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς Παλαιστίνης προσκυνητάματα, ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα, καταλήξαντες ἐκ τῆς αὐτοψίας εἰς συμπεράσματα ὅσον ἀφορᾷ τὴν λήψιν μέτρων προστασίας αὐτῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἡ σοβιετικὴ λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρησις «Νόβη Μίρ», εἰς ἄρθρον τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέα δεδομένα περὶ μίᾳς παλαιᾶς διαμάχης», ἐγκωμιάζει τὸ βιβλίον τοῦ Μ. Μ. Κουμπλάνωφ «Ἡ Καινὴ Διαθήκη - Ἀνασκαφαὶ καὶ εὐρήματα», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου τῆς Μόσχας «Ἐπιστήμη». Κατὰ τὴν ἐν λόγω ἐπιθεώρησιν, ὁ Κουμπλάνωφ διὰ τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου του ἔδωσε τὴν χαρακτηριστικὴν βολήν εἰς τὴν Ὑπερκριτικὴν Σχολήν, ἡ ὁποία ἐπρέσβευεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο θεὸς τῆς ἀνατολικῆς μυθολογίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέδωσαν ἱστορικὴν ὑπαρξιν οἱ ὀπαδοὶ του. Ἡ θεωρία αὕτη τῆς Μυθολογικῆς Σχολῆς, παρατηρεῖ ὁ Κουμπλάνωφ, ἀντιφάσκει πρὸς τὰ παγκοσμίως παραδεδεγμένα ἐπιστημονικὰ πορίσματα περὶ τῆς προελεύσεως τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, αἱ εἰδήσεις τῶν ὁποίων περὶ τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι

ἀξιόπιστοι. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς τῶν Εὐαγγελίων, δὲν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ θεωρηται, ὅτι ἐγράφησαν τὸν Β' αἰῶνα, ἀφοῦ ὑπάρχει ἀπόσπασμα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννου, ὁ πάπυρος Rylands, τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ Β' αἰῶνος. Ἡ ἱστορική ὑπαρξίς τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεγονός, τὸ ὁποῖον πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὁ σοβιετικὸς ἀθεϊσμός.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἀπὸ 7ης μέχρι 14ης Αὐγούστου 1969 ἐπεσκέφθη τὴν Ρουμανικὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλανδίας κ. Παῦλος, συνοδευόμενος ἀπὸ μέλη τῆς χορωδίας τοῦ Ὁρθοδόξου Καθεδρικοῦ Ναοῦ Κυορίο. Τὴν 9ην Αὐγούστου οἱ Φιλανδοὶ ἐπισκέπται παρηκολούθησαν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν Βουκουρεστίου συναυλίαν ρουμανικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τὴν δὲ ἐπομένην ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Παῦλος ἐτέλεσεν εἰς εἰς τὸν αὐτὸν Ναὸν τὴν θ. Λειτουργίαν εἰς τὴν φιλανδικὴν γλῶσσαν. Κατὰ τὴν ἐν Ρουμανίᾳ παραμονὴν των, οἱ Φιλανδοὶ ὀρθόδοξοι ἐπεσκέφθησαν τὰς πόλεις Sibiu, Brasov, Rîmnicu-Vilcii καὶ Curtea de Arges, ὅπου ἐπεκοινωνήσαν μὲ ἐκκλησιαστικούς παράγοντας καὶ παρηκολούθησαν διαφόρους πτυχὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς χώρας. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Φιλανδίας προσέφερεν εἰς τὴν Α.Μ. τὸν Πατριάρχην Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανὸν τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Τάγματος τοῦ Ἄμνου.

— Τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1969 ἀφίχθησαν διὰ πευθήμερον παραμονὴν εἰς τὸ Ρουμανικὸν Πατριαρχεῖον ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐντὸς προγράμματος ἐργασίας ὁ Διευθυντὴς κ. Gaio GRASSI καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος π. Γεώργιος Τσέτσης. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Π.Σ.Ε. κατὰ τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ παραμονὴν των ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου κ. Ἰουστινιανοῦ, παρηκολούθησαν ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ ἐπεσκέφθησαν τὰς Ἱ. Μονὰς Cernica καὶ Pasărea. Ἐν συνεχείᾳ, ἐπεσκέφθησαν τὴν Μητροπολιτικὴν ἔδραν Sibiu, ὅπου συνειργάσθησαν μετὰ τοῦ Μητροπολίτου κ. Νικολάου Mladin καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου, καθὼς καὶ τοῦ Λουθηρανικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς πόλεως, καὶ τὴν ἐπισκοπικὴν ἔδραν Rîmnicu-Vilcii, ὅπου συνεζήτησαν θέματα κοινῶς ἐνδιαφέροντος μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου κ. Ἰωσήφ. Τέλος, ἐπεσκέφθησαν τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον τῆς Μουῆς Curtea de Arges.

— Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ταξιδίου του εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἀρμενίαν, ὁ Πατριάρχης τῶν Ἀρμενίων τῆς Τουρκίας Μακαριώτατος Snork Kalustian ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην κ. Ἰουστινιανὸν μετὰ 19ης καὶ 22ας Σεπτεμβρίου 1969. Κατὰ τὴν διάρκειαν συνομιλίας τῶν δύο Πατριαρχῶν, ὁ Ἀρμένιος Προκαθήμενος ὑπεγράμμισε τὴν ἐπιθυμίαν καλλιεργεῖας φιλικῶν σχέσεων τῶν Ἀρμενικῶν Ἐκκλησιῶν τόσο μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

— Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1969 ἤρχισεν ἐπισήμως τὸ νέον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1969-70 εἰς τὰ Θεολογικὰ Ἰνστιτούτα Βουκουρεστίου καὶ Sibiu καθὼς καὶ εἰς τὰ Σεμινάρια Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Κατὰ τὸ τρέχον ἀκαδ. ἔτος εἰς τὸ Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον Βουκουρεστίου φοιτοῦν 402 φοιτηταὶ (ἐκ τῶν ὁποίων 124 ἱερεῖς), τὸν δὲ τριετῆ κύκλον τοῦ doctorat παρακολουθοῦν 27 πτυχιούχοι θεολογίας. Εἰς τὸ Ἰνστιτού-

τον Sibiu ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν ἀνέρχεται εἰς 473. Εἰς δὲ τὰ ἑξ Σεμινάρια τῆς χώρας φοιτοῦν συνολικῶς 1119 σπουδασταί. Ἐπὶ πλέον, εἰς τὰ δύο Θεολογικὰ Ἰνστιτούτα φοιτοῦν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος καὶ 19 ξένοι φοιτηταί, ὑπότροφοι τοῦ Ρουμανικοῦ Πατριαρχείου.

— Προσκεκλημένους τῶν Θεολογικῶν Ἰνστιτούτων Βουκουρεστίου καὶ Sibiu, ὁ ἀγγλικανὸς ἱερεὺς Donald Allchin, βιβλιοθηκᾶριος τοῦ Pusey House τῆς Ὁξφόρδης καὶ συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Sobornost», ἐπεσκέφθη τὴν Ρουμανικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ 7ης καὶ 15ης Ὀκτωβρίου 1969. Ὁ π. Allchin ἔδωσε διαλέξεις πρὸς τοὺς φοιτητὰς τῶν Θεολ. Ἰνστιτούτων Βουκουρεστίου καὶ Sibiu μὲ τὰ θέματα: «Ἡ θέσις τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀποκαταστάσεως» καὶ «Βίβλος καὶ Παράδοσις». Κατὰ τὴν ἐν Ρουμανίᾳ διαμονὴν του, ὁ ἀγγλικανὸς προσκεκλημένος ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου κ. Ἰουστινιανοῦ, ἐπεκοινωνήσεν μὲ Ἱεράρχας καὶ καθηγητὰς Θεολογίας καὶ ἐπεσκέφθη ἐκκλησιαστικὰ κέντρα, καθὼς καὶ Ἱ. Μονὰς τῆς Μολδαβίας.

— Μετὰ 14ης καὶ 21ης Ὀκτωβρίου 1969 ἐπεσκέφθησαν ἐπισήμως τὴν Ἐκκλησίαν Ρουμανίας ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, Πρόεδρος τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ὑποθέσεων ἐξωτερικοῦ καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης κ. Μελέτιος Καλαμαράς, Γραμματεὺς αὐτῆς. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς ἀκρόασιν ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου κ. Ἰουστινιανοῦ, ἐπεσκέφθησαν διάφορα ἱδρύματα τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, τὴν Μητρόπολιν Τρανσυλβανίας καὶ τὸ Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον Sibiu, καθὼς καὶ τὸν Μητροπολιτικὸν κέντρον τοῦ Ἰασίου καὶ Ἱ. Μονὰς τῆς Μολδαβίας. Τὴν Κυριακὴν τῆς 19ης Ὀκτωβρίου οἱ Μητροπολίται Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος καὶ Banat κ. Νικόλαος Corneanu ἐλειτούργησαν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Βουκουρεστίου, παρισταμένον καὶ τοῦ Πατριάρχου κ. Ἰουστινιανοῦ. Ὁμιλήσας πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα ὁ Ἕλληνας Ἱεράρχης ἐξήρε τὰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ρουμανικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τόσο μετὰ τὸ παρελθὸν ὅσον καὶ σήμερον.

— Κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ θέμα τῆς τετάρτης ἐτησίου ἐπιμορφωτικῆς Συναντήσεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἦτο: «Αἱ σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν — συμβολὴ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν προσεγγίσεως τῶν λαῶν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

— Τὴν 9 Δεκεμβρίου 1969 ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῆς Βουλγαρίας κ. Γ. Τράικωφ ἐπέδωκεν εἰς τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Βουλγαρίας κ. Κύριλλον τὸ παράσημον τῆς «Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας» α' τάξεως, τὸ ὁποῖον ἀπενεμήθη εἰς τὸν Προκαθήμενον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 70 ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, «διὰ τὴν ἐκκλησιαστικοπατριωτικὴν, ἐπιστημονικοῖστορικὴν καὶ εἰρηνοποιὸν δρᾶσιν αὐτοῦ». Ταῦτοχρόνως ἐπεδόθη εἰς τὸν Μακαριώτατον καὶ ἐπίτιμον δίπλωμα, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τοῦ ἀπονέμει τὸν τίτλον τοῦ «ἐθνικοῦ ἐργάτου τοῦ πολιτισμοῦ».

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἐπανεξέλεξε ὁμοφώνως κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 18 Νοεμβρίου 1969 ὡς μέλη

τῆς Μικρᾶς Ἱερᾶς Συνόδου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Σλίβεν κ. Νικόδημον καὶ Λόβετς κ. Μάξιμον. Ἡ θητεία των ὡς Συνοδικῶν θὰ εἶναι τετραετής.

— Τὸ 1969 ἔλαβον τὸ πτυχίον τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Σόφιας 10 τακτικοὶ καὶ 8 ἔκτακτοι σπουδασταί.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Καθ' ἃ γράφει ὁ ρωμαιοκαθολικὸς τύπος, τὸ Βατικανὸν καὶ ἡ Γιουγκοσλαβία θὰ ἀναγγεῖλουν προσεχῶς τὴν σύναψιν ἐπισήμων διπλωματικῶν σχέσεων. Ἐπιπροσθέτως ἀναγράφεται, ὅτι ὁ Στρατάρχης Τίτο κατὰ τὴν προσεχῆ μετάβασίν του εἰς Ρώμην θὰ ἐπισκεφθῆ τὸν Πάπαν Παῦλον Στ'.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Κατὰ τὴν πρόσφατον εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάβασιν τοῦ καρδινάλιου Βίλλεμπρανς, διαδόχου τοῦ ἀποθανόντος καρδινάλιου Μπέα εἰς τὴν προεδρίαν τῆς ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐνότητος Γραμματείας τῆς Ἁγίας Ἐδρας, ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, προσφωνῶν αὐτόν, εἶπε μεταξύ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Πληρούμεθα βαθυτάτης χαρᾶς διαπιστοῦντες, ὅτι ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἡ μέριμνα τῆς ἐνότητος αὐξάνει εἰς τὸς Ἐκκλησίας μας. Διὰ τὴν συνέχισιν τῆς προόδου ταύτης ἀναμένομεν πολλὰ ἐκ τοῦ ἁγίου ζήλου καὶ τῆς συνέσεως τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου Στ', τοῦ ὁποῦ ἐκτιμῶμεν βαθύτατα τὰς εἰλικρινεῖς προθέσεις καὶ τὰς ἀδελφικὰς χειρονομίας».

— Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Παρισίων καρδινάλιος Μαρτὺ θὰ μεταβῆ τὸν Φεβρουάριον εἰς Μεγάλην Βρεττανίαν, ἔθθα θὰ ἀνταποδώσῃ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καντενβουρίας δρᾶ Ράμσεϋ, ὅστις τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1967 εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον καρδινάλιον Βιγιώ.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερά Μητρόπολις Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 33, 34, 35 καὶ 36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἁγίου Νικολάου Ἁγίας Φωτεινῆς, 2) Ἁγίου Δημητρίου Ἁγίου Γεωργίου, 3) Ἁγίου Δημητρίου Ἀετοχωρίου, 4) Ἁγίου Νικολάου Ἀλώρου, 5) Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀμπελειῶν, 6) Ἁγίου Νικολάου Ἀνύδρου, 7) Ἁγίων Νικάνδρου καὶ Ἰωαννικίου Ἀριδαίας, 8) Ἁγίου Νικολάου Ἀρχαγγέλου, 9) Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Ἀχλαδοχωρίου, 10) Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀψάλου, 11) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Βορεινοῦ, 12) Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Βρυττῶν, 13) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Γαρεφείου, 14) Ἁγίου Κων/νου καὶ Ἐλένης Γιαννακοχωρίου, 15) Ἁγίου Γεωργίου Γιαννιτσῶν, 16) Ἁγίου Κων/νου καὶ Ἐλένης Γιαννιτσῶν, 17) Ἁγίου Δημητρίου Δαμιανοῦ, 18) Θείας Ἀναλήψεως Δωροθέας, 19) Ἁγίας Σκέπης Ἐδέσσης, 20) Ἁγίου Δημητρίου Ἐδέσσης, 21) Ἁγίων Ἀρχαγ-

γέλων Ἐπισκοπῆς, 22) Θείας Ἀναλήψεως Θεοδοωρακείου, 23) Ἁγίου Δημητρίου Καλλιπόλεως, 24) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καρυωτίσσης, 25) Ἁγίου Ἀθανασίου Κουφαλίων, 26) Ἁγίου Γεωργίου Κουφαλίων, 27) Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Κρύας Βρύσης, 28) Ἁγίου Νικολάου Κρώμνης, 29) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Λάκκας, 30) Ἁγίου Ἀθανασίου Λειβαδίτσης, 31) Ἁγίου Νικολάου Λεπτοκαρυᾶς, 32) Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Λουδία, 33) Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Λουτρακίου, 34) Ἁγίου Γεωργίου Λύκων, 35) Ἁγίου Νικολάου Μεγαπλατάνου, 36) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Νέας Ζωῆς, 37) Ἁγίου Γεωργίου Νέου Μυλοτόπου, 38) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Νεοχωρίου, 39) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πιπεριῶν, 40) Ἁγίου Δημητρίου Πολλῶν Νερῶν, 41) Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Πολυκαρπίου, 42) Ἁγίου Δημητρίου Ποντοχωρίου, 43) Ἁγίου Γεωργίου Ριζοχωρίου, 44) Ἁγίου Γεωργίου Σαμαρίου, 45) Ἁγίου Νικολάου Σαρακηνῶν, 46) Ἁγίου Ἀθανασίου Φλαμουριάς καὶ 47) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Νοτίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Ἐδέσῃ τῆ 15ῃ Ἰανουαρίου 1970.

† Ὁ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Φιλοποίμενος Β. Καρατζᾶ, Τὰ μυστικά τῆς ἀγάπης, Ἀθήνα 1969.

Ἡ ἀγάπη ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εὐλόγως θὰ ἀνέμενε κανεὶς νὰ εἶναι πλουσιωτάτη καὶ παρ' ἡμῖν ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Δυστυχῶς, πλὴν ὀλίγων ἐπικαιρῶν ἄρθρων εἰς θρησκευτικὰ περιοδικὰ καὶ ἐλαχίστων συντόμων μελετῶν, μέχρι σήμερον δὲν ἔχομεν νὰ παρουσιάσωμεν συστηματικὴν ἐπιστημονικὴν ἐρμηνείαν ἢ λεπτομερῆ, κατὰ βάθος καὶ πλάτος, ἀνάλυσιν τῆς οὐσίας τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ὡς ἐκ τούτου δέον νὰ χαιρετισθῆ τὸ προσφάτως ἐκδοθὲν βιβλίον «Τὰ μυστικά τῆς ἀγάπης» τοῦ Φιλοποίμενος Β. Καρατζᾶ, ὡς προσπάθεια συστηματικῆς πωρ ἀναλύσεως τοῦ μεγάλου καὶ πάντοτε ἐπικαίρου θέματος τῆς ἀγάπης.

Ὁ σ. τοῦ ὄραίου αὐτοῦ βιβλίου δὲν ἐπιδιώκει νὰ πληρῶσῃ τὸ κενὸν αὐτό. Ὁ σκοπὸς του εἶναι ἄλλος. Θέλει νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἀξίας τῆς ἀγάπης καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῆς. Οὗτος ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς ἀγάπης, ἀναλύων στίχον πρὸς στίχον τὸ ἀπαράμιλλον καὶ ἀνυπέβλητον ἀριστοῦργημα τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας, τὸν ὑπέροχον ὕμνον τῆς ἀγάπης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Α' Κορ. ιγ', 1-8). Ὁ σ. ὑπογραμμίζει τὴν κοινωνικὴν φύσιν

τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἐξαίρει τὰ κυριώτερα στοιχεῖα αὐτῆς.

Τὸ βιβλίον «Τὰ μυστικὰ τῆς ἀγάπης» εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν καθομιλουμένην μὲ ἀπλότητα, σαφῆναι καὶ μεθοδικότητα καὶ θὰ πρέπει νὰ διαβασθῇ ἀπὸ ἄλλους, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοὺς νέους μας, οἱ ὅποιοι θὰ δυνηθοῦν νὰ οἰκοδομήσουν ἕνα πράγματι υγιέστερον καὶ εὐτυχέστερον μέλλον μόνον ἐπὶ τοῦ ἀρραγοῦς καὶ ἀδιασείστου θεμελίου τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Τ. Κ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡπειρωτικὴ Ἑστία, μηνιαία ἐπιθεώρησις, τεῦχος 209-210, Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1969, Ἰωάννινα, σελ. 393-496.

Γεωργίου Σπ. Παπαδάκη, Καθηγητοῦ Ριζαρείου Σχολῆς, Ἡ σωματικὴ θεραπεία καὶ ἡ λύτρωσις ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ Τόμου ἐπὶ τῇ 125-ετηρίδι τῆς Ριζαρείου Σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις 1969, σελ. 27.

Χριστοῦ Θ. Κρικῶνη, Βοηθοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, Ἡ ἐργασία κατὰ τὴν Γραφὴν καὶ τοὺς Πατέρας γενικῶς. Θεσσαλονικὴ 1969, σελ. 50.

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Λόγος καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ διδασκαλία τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος Ἰουστίνου. Θεσσαλονικὴ 1970, σελ. 45.

Ἡλία Μουτσούλα, Δ. Θ., Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς χριστολογίας Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας». Ἀθήναι 1969, σελ. 18.

Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου Κ. Στύλιου, Δευτερόλεπτα τῆς ψυχῆς. Ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1969, σελ. 170.

Ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου, Αἱ Σύνοδοι τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἀθήναι 1969, σελ. 14.

Μητροπολίτου Μηθύμνης Ἰακώβου, Ἐκ τῆς ὑμνογραφίας τῶν Χριστουγέννων. Ἀθήναι 1969, σελ. 19.

Εὐγενίου Δαλεζίου, Ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας Stanislas καὶ μέλους τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν Σπουδῶν (Παρισίων). Ὁ ἐν Ἀθήναις Καθεδρικός Ναός τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου (1865-1965) μετὰ συντόμου ἱστορίας τῶν καθολικῶν ἐνοριῶν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος (1830-1965), Ἀθήναι 1965, σελ. 118+28 πίνακες.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σουηδίας ζητεῖ ἐφημέριον διὰ τὴν Στοκχόλμην, κάτοχον πτυχίου θεολογίας. Διὰ περισσοτέρας πληροφορίας οἱ ἐνδιαφερόμενοι δέον νὰ ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Τηλ. 712-839.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἰωαννῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 100 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 4 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Περὶ θείας γνώσεως (Ε').

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ θεανθρωπίνη φύσις τῆς Ἐκκλησίας.

Α. Κορακίδου, Τὰ ἀνθρώπινα δάνεια εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ θείου Λόγου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἑλληνικῇ ὑμνογραφίᾳ.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Βιβλιοκρισίαι.

Νέα Βιβλία.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Ἀθῆναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφ. 710.734.